

SINDIKAT PROSVJETE CRNE GORE

ZADOVOLJSTVO

NASTAVNIKA POSLOM

(istraživanje)

ZADOVOLJSTVO NASTAVNIKA POSLOM

Izdavač i naručilac istraživanja:

Sindikatski prosvjete Crne Gore

Analiza, istraživanje i konsultantske usluge:

Zorica Minić, Suzana Šalja, Jovan Drašković

Urednik:

Radomir Božović, predsjednik SPCG

Lektura:

Ana Čanović, prof.

Ilustracija na korici:

Chat GPT

Grafička obrada i štampa:

Studio Branko – Podgorica

Tiraž: **100**

SINDIKAT PROSVJETE CRNE GORE

ZADOVOLJSTVO
NASTAVNIKA
POSLOM
(istraživanje)

Podgorica, april 2026.

SADRŽAJ:

Predgovor	7
1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	10
1.1. Instrument istraživanja	10
1.2. Cilj i zadaci istraživanja	10
1.3. Uzorak	11
1.4. Obrada podataka	13
2. ANALIZA ISTRAŽIVANJA	14
2.1. Lično zadovoljstvo i smisao nastavnčkog poziva	14
2.2. Radno okruženje i odnosi unutar ustanove	18
2.3. Radni uslovi i opterećenje	21
2.4. Zadovoljstvo visinom zarade i mogućnostima napredovanja	24
2.5. Stres na poslu, suočavanje sa izazovima i podrška	28
2.6. Profesionalni razvoj i autonomija	31
2.7. Odnosi s roditeljima	34
2.8. Percepcija društvenog statusa prosvjetnog radnika	38
2.9. Balans između posla i privatnog života	41
2.10. Opšte zadovoljstvo i perspektiva	44
3. REZIME ANALIZE ISTRAŽIVANJA	48
4. ZAVRŠNA PORUKA	49

Obrazovni sistem u Crnoj Gori je posljednjih tridesetak godina zanemarivan. Plate prosvjetnih radnika/ca* su konstantno ispod prosjeka na nivou države, pravna sigurnost se, nerijetko, dovodila u pitanje nepovoljnim tumačenjima zakonskih rješenja od strane nadležnih, nasilje nad nastavnicima je sve izraženije, pritisak na nastavnike prilikom ocjenjivanja učenika, kako od strane učenika i roditelja, tako i od strane pojedinih uprava i samih kolega, se ne smanjuje.

U Crnoj Gori su prosvjetni radnici na margini društva. Degradirana je sama profesija, kako nedovoljnom zaradom tako i ograničenom mogućnošću napredovanja u poslu, koja je često uslovljena partitokratskim razlozima, a ne stručnom osposobljenošću i kvalitetom rada. Negativno mišljenje o ovoj profesiji jednog dijela javnosti može se pročitati u komentarima na portalima nakon objave vijesti o prosvjeti i prosvjetnim radnicima. Takvo okruženje i pogledi na profesiju prosvjetnih radnika dovode do toga da sve manji broj srednjoškolaca upisuje fakultete koji osposobljavaju budući prosvjetni kadar. Deficit nastavičkog kadra je postao alarmantan.

Sindikata prosvjete Crne Gore odavno ima misiju da obrazovni sistem u Crnoj Gori bude na visokom nivou i da naša djeca steknu kvalitetno obrazovanje. To se može postići jedino ako je nastavnik, kao stožer obrazovnog sistema, motivisan i zadovoljan. Jedino nastavnik koji ima osjećaj pravne i materijalne sigurnosti, kao i osjećaj zadovoljstva poslom kojim se bavi, može dati puni doprinos u učionici, odnosno, može na pravi način prenijeti znanje na naše učenike.

U posljednjih nekoliko godina Sindikat prosvjete Crne Gore je više puta ukazivao na loša mjesta u našem obrazovnom sistemu. Organizovali smo okrugle stolove i panel diskusije posvećene PISA testiranju, eksternom testiranju učenika, položaju nastavnika i statusu profesije. Sa svih tih događaja smo nadležnima slali poruke i predloge za unapređivanje sistema obrazovanja. Tokom 2023. godine smo putem ankete sproveli istraživanje o nasilju nad nastavnicima na radnom mjestu, koje smo, kao publikaciju, štampali 2024. godine. Kao rezultat istraživanja u Opštem zakonu o obrazovanju i vaspitanju našao se novi član koji obavezuje ustanovu da procesuirá nadležnima osobe koje su vršile nasilje nad nastavnicima. S ministrom pravde smo

---

* Svi izrazi koji se u ovoj publikaciji koriste u muškom rodu, odnose se jednako i na ženski rod.

postigli dogovor da se novi članovi o zaštiti nastavnika na poslu nađu u Krivičnom zakoniku. Čekamo usvajanje tog zakona u Skupštini.

Dobro obrazovanje može promijeniti svakog od nas, a zadovoljan nastavnik može promijeniti sve. Ugled, poštovano mjesto u društvu, dostojanstven život od svog rada za svakog nastavnika - neki su od primarnih ciljeva Sindikata prosvjete Crne Gore za naredni period.

Kao nastavak kontinuirane brige o nastavnicima, Sindikat prosvjete Crne Gore sproveo je istraživanje putem ankete pod nazivom ***Zadovoljstvo nastavnika poslom.***

Cilj projekta je bio da prikupimo i obradimo podatke o zadovoljstvu nastavnika javnih predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola u Crnoj Gori poslom i statusom u društvu. Rezultati ankete će biti iskorišćeni za djelovanje Sindikata prosvjete Crne Gore (SPCG) u narednom periodu.

Glavni cilj istraživanja bio je da ispitamo osjećaj zadovoljstva nastavnika svojim poslom. Kroz 10 tema (svaka je sadržala četiri ili pet selektovanih pitanja) željeli smo da kod nastavnika ispitamo:

- osjećaj ličnog zadovoljstva svojim poslom,
- međuljudske odnose unutar kolektiva,
- uslove u kojima zaposleni rade,
- zadovoljstvo zaradom,
- stres na poslu i podrška koju zaposleni imaju,
- mogućnosti profesionalnog razvoja i autonomiju,
- odnose s roditeljima,
- percepciju društvenog statusa prosvjetnog radnika,
- odnos između posla i privatnog života,
- opšte zadovoljstvo i perspektivu.

Ohrabrivanje nastavnika da grade bolji svijet i bore se za adekvatan položaj u društvu je motiv koji nas je podstakao da se bavimo ovim istraživanjem i pokrenemo teme koje su, neskromno i osnovano, od najbitnijeg značaja za boljitak položaja nastavnika u društvu. Jedan od ciljeva ovog istraživanja bio je da podstakne nova shvatanja dobrobiti za nastavnike, kao i interne i eksterne socijalne podrške koje oni mogu dobiti. Interna podrška dolazi od samog radnog okruženja (direktora škola, podrška kolega, nadzornika), a eksterna podrška se odnosi na privatni život nastavnika (podrška prijatelja, članova porodice, partnera).

U pedagoškoj literaturi je dobro poznato da je podučavanje zahtjevna, izazovna profesija, izložena stresu, rasipanju energije i uopšteno, visokoj stopi iscrpljenosti. Većina studija je zapravo usmjerena na negativne indikatore funkcionisanja nastavnika, što je bio i naš primarni motiv za ovu studiju.

Iz navedenih komentara ispitanika se vidi da je veliki broj njih naveo probleme sa nivoa sistema: problemi sa sistemom koji previše štiti učenike, roditelji koji ne poštuju nastavničku profesiju, preopterećenost ustanova brojem djece/učenika, uticaj politike na zapošljavanje, opterećenost poslom koji se *nosi* kući, nedovoljna zaštita i podrška. Komentari ukazuju ogorčenost zaposlenih brojnim faktorima.

Zbog svega navedenog, Sindikat prosvjete Crne Gore će uložiti maksimalne napore da rezultati ove ankete dospiju do nadležnih, počevši od Ministarstva prosvjete, pa preko ministra finansija i samog premijera, do NVO sektora i medija, koji se bave obrazovanjem u Crnoj Gori. Jedino zajedničkim snagama možemo uspjeti da obrazovanje, najvažniju komponentu svakog društva, poguramo naprijed!

Radomir Božović
predsjednik SPCG

1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

1.1. Instrument istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja kreiran je upitnik koji je obuhvatio 10 oblasti ili podtema zadovoljstva poslom:

1. Lično zadovoljstvo i smisao nastavnčkog poziva (5 pitanja),
2. Radno okruženje i odnosi unutar ustanove,
3. Radni uslovi i opterećenje,
4. Zadovoljstvo visinom zarade i mogućnostima napredovanja,
5. Stres na poslu, suočavanje sa izazovima i podrška,
6. Profesionalni razvoj i autonomija,
7. Odnosi s roditeljima,
8. Percepcija društvenog statusa prosvjetnog radnika,
9. Balans između posla i privatnog života,
10. Opšte zadovoljstvo i perspektiva.

Svaka oblast je sadržala po 4 pitanja, izuzev prve i posljednje koje su sadržale po 5 pitanja.

Upitnik je zadat i realizovan onlajn.

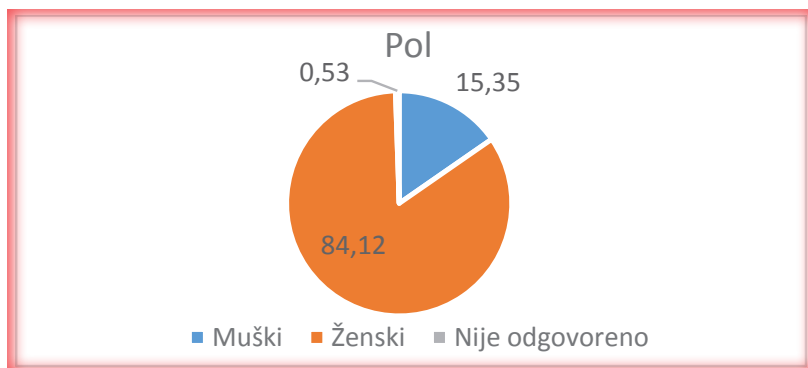
1.2. Cilj i zadaci istraživanja

Glavni cilj ovog istraživanja je ispitati osjećaj zadovoljstva nastavnika svojim poslom. Na osnovu opšteg cilja, postavljeni su istraživački zadaci kojima smo željeli ispitati:

- osjećaj ličnog zadovoljstva i smisla nastavnčkog poziva
- doživljaj radnog okruženja i međuljudskih odnosa unutar ustanove
- radne uslove i opterećenje
- zadovoljstvo visinom zarade i mogućnostima napredovanja
- stres na poslu, suočavanje sa izazovima i podrška
- mogućnosti profesionalnog razvoja i autonomiju
- odnose s roditeljima
- percepciju društvenog statusa prosvjetnog radnika
- balans između posla i privatnog života
- opšte zadovoljstvo i perspektivu

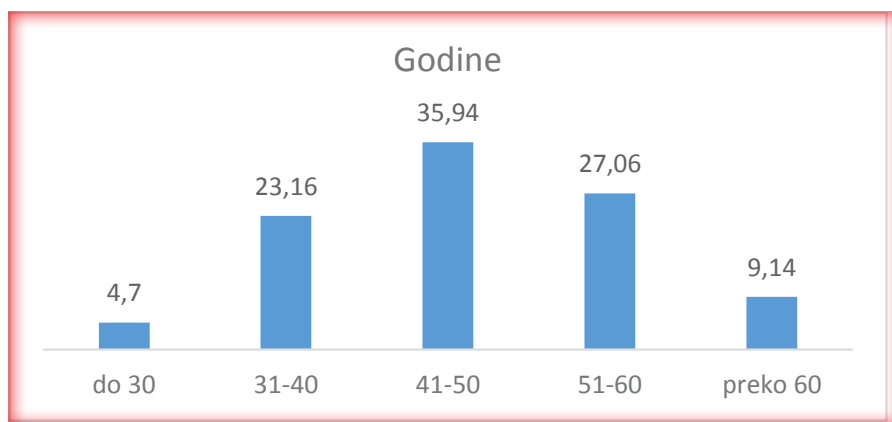
1.3. Uzorak

Na upitnik je odgovorilo 1127 nastavnika. Velika većina ispitanika je ženskog pola, što je odraz stanja u obrazovanju.

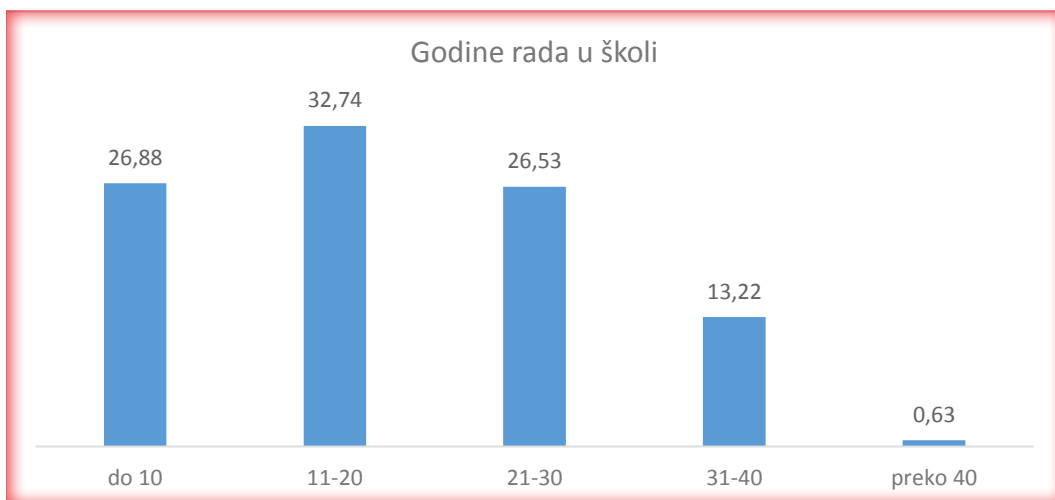

Grafik 1. *Pol ispitanika*

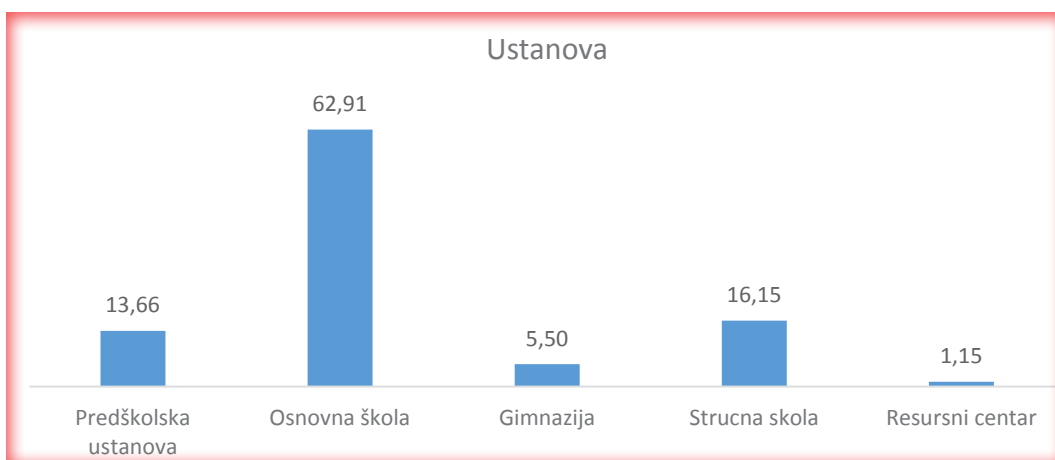
Više od trećine nastavnika je u petoj deceniji života i ima između 11 i 20 godina rada u obrazovanju. Skoro 14% njih ima više od 30 godina staža.

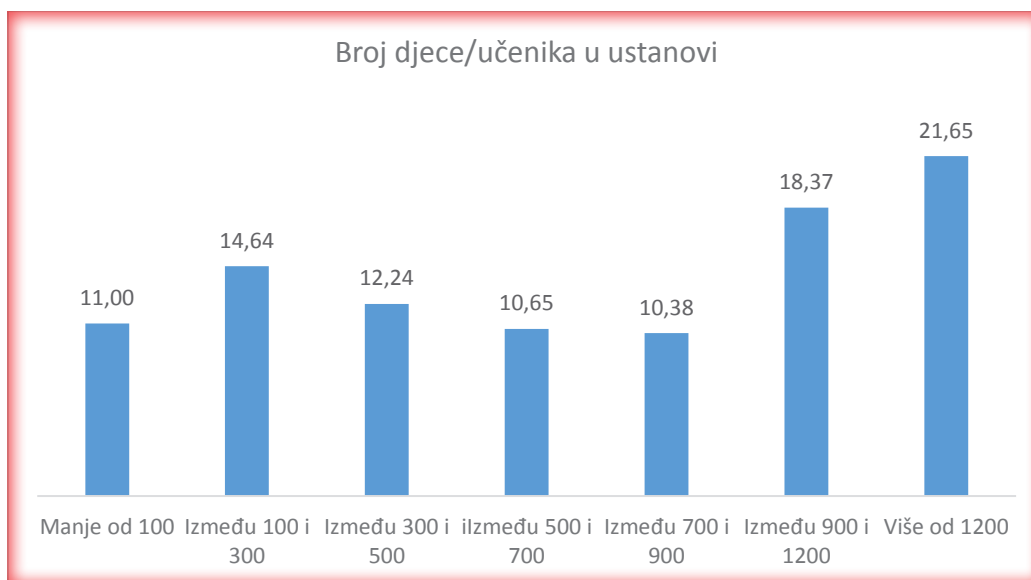
Grafik 2. *Starost ispitanika*

Grafik 3. *Stož ispitanika u obrazovanju*
 Najbrojniji su nastavnici iz osnovnih škola.

Grafik 4. *Ustanova u kojoj su zaposleni ispitanici*
 Svaki peti anketirani nastavnik radi u ustanovama sa velikim brojem učenika.

Grafik 5. *Veličina ustanove (brojnost učenika/djece) iz kojih su ispitanici*

1.4. Obrada podataka

Obrada podataka vršena je Statističkim programom za istraživanja u društvenim naukama (IBM SPSS 21.0). U programu SPSS radene su mjere deskriptivne statistike (frekvencije, procenti, mjere centralne tendencije i mjere varijabilnosti). Testiranje značajnosti razlika radene su parametrijskim (t-test i ANOVA) i neparametrijskim testovima (Mann – Whitney U test i Kruskal – Wallis H test). Korišćena je jednosmjerna analiza varijance, kojom smo nastojali provjeriti postoji li ukrštanjem zavisnih i nezavisnih varijabli statistički značajna razlika.

2. ANALIZA ISTRAŽIVANJA

2.1. Lično zadovoljstvo i smisao nastavnčkog poziva

Pitanja		Uopšte se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem, niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
1.	<i>Uživam radeći svoj posao jer me posao izrazito ispunjava.</i>	4,97	6,03	19,25	40,37	29,37
2.	<i>Moje učenje i lični rast neprestano napreduju zahvaljujući izazovima nastavnčkog poziva.</i>	5,86	11,09	24,49	39,13	19,43
3.	<i>Prepoznajem da moj rad ima direktan uticaj na razvoj ličnosti i karaktera učenika.</i>	3,73	3,90	17,92	46,14	28,31
4.	<i>Osjećam se ponosno dok obavljam svoj posao.</i>	6,65	6,83	18,37	35,58	32,56
5.	<i>Moj trud i postignuća se prepoznaju i vrednuju od strane uprave i kolektiva.</i>	12,95	15,53	29,10	29,28	13,13

2.1.1. Lično ispunjenje kroz nastavnčki posao

Nastavnčki poziv kod većine zaposlenih i dalje ima snažnu unutrašnju motivacionu dimenziju i predstavlja izvor ličnog zadovoljstva, uprkos brojnim spoljašnjim izazovima. Čak 69,74% ispitanika *uživa radeći svoj posao*, dok je oko 11% dalo odgovor da se ne slaže s ovom tvrdnjom.

2.1.2. Lični rast i profesionalni razvoj kroz posao

Odgovori anketiranih prosvjetnih radnika na ovo pitanje jasno pokazuju da većina (58,56%) nastavnički poziv doživljava kao prostor kontinuiranog ličnog i profesionalnog razvoja. Ipak, relativno visok procenat neutralnih i negativnih odgovora – 41,44% ukazuje da izazovi posla nijesu uvijek praćeni adekvatnom podrškom i uslovima za razvoj.

2.1.3. Percepcija uticaja na učenike

Kada se govori o ličnom osjećaju nastavnika po pitanju uticaja na učenike, rezultat jasno ukazuje na snažan osjećaj smisla i društvene odgovornosti kod prosvjetnih radnika, koji svoj rad ne doživljavaju isključivo kao prenošenje znanja, već i kao važan doprinos vaspitanju i razvoju mladih. Skoro tri četvrtine anketiranih nastavnika i dalje smatra da imaju snažan uticaj na razvoj karaktera i ličnosti učenika, dok samo 7,63% tvrdi da je njihov uticaj na učenike zanemarljiv.

2.1.4. Profesionalni ponos

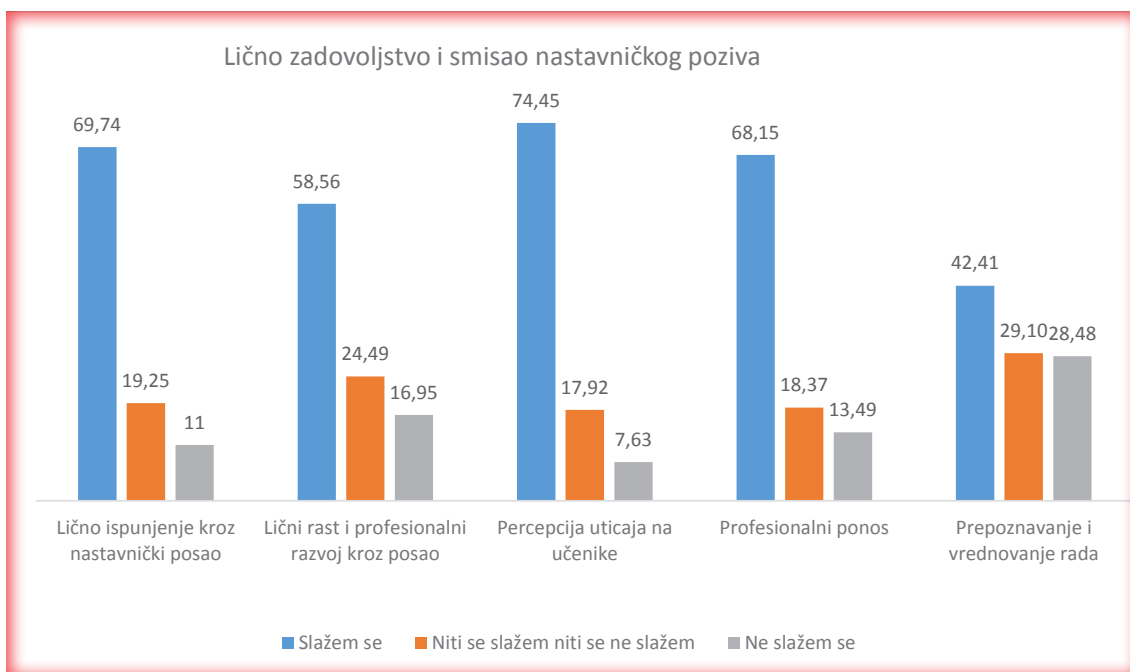
Anketirani nastavnici izjavljuju u visokom procentu da se *osjećaju ponosno dok obavljaju svoj posao* - 68,14%, dok se 13,48% ne slaže ili uopšte ne slaže sa ovom tvrdnjom.

Rezultati ukazuju na visok nivo profesionalnog identiteta i emocionalne povezanosti sa pozivom, što predstavlja jedan od ključnih resursa otpornosti prosvjetnih radnika.

2.1.5. Prepoznavanje i vrednovanje rada

U odnosu na tvrdnju *Moj trud i postignuća se prepoznaju i vrednuju od strane uprave i kolektiva*, 42,41% ispitanika se slaže ili u potpunosti slaže, dok se 28,48% ne slaže ili uopšte ne slaže. Najveći procenat ispitanika (29,10%) zauzima neutralan stav.

Dobijeni podaci govore da značajan broj prosvjetnih radnika ne osjeća adekvatno priznanje za svoj rad. Nedostatak sistemskog prepoznavanja i vrednovanja može dugoročno oslabiti motivaciju i profesionalno zadovoljstvo.

Ispitanici pokazuju visok nivo profesionalnog ponosa i lične motivacije. Ovakvi rezultati svjedoče o snažnoj unutrašnjoj motivaciji, emocionalnoj povezanosti s pozivom i osjećaju svrhe koji nadilazi materijalne aspekte posla. Manji broj ispitanika navodi da njihov trud nije dovoljno prepoznat, što ukazuje da bi sistemska podrška i javno priznanje nastavničkog rada mogli dodatno ojačati osjećaj profesionalne ispunjenosti.

Nastavnici nalaze dubok smisao u svom pozivu i ponosni su na svoj rad, ali bi adekvatnije vrednovanje i priznanje od strane uprava i zajednice doprinijelo većem profesionalnom zadovoljstvu.

Izdvojeni komentari ispitanika

- *Uživam u obavljanju posla i ispunjava me, jer sam odabrala profesiju koju volim.*
- *Rad sa djecom je najteži i najljepši posao.*
- *Previše dokumentacije i prekobrojne grupe djece čine da se osjećam istrošeno.*
- *Posao prosvjetnog radnika je privilegija.*
- *Ponosna sam na odnos koji sam izgradila sa učenicima.*
- *Ne treba meni priznanje od nadređenih, imam pohvale roditelja i poštovanje mojih učenika.*
- *Guše nas administrativni poslovi.*

- *Svojim pozivom sam zadovoljna i istinski volim svoj posao.*
  - *Radim ovaj posao, jer ga neizmjereno volim i rad sa djecom je divan.*
  - *Uprava me nikada nije pohvalila.*
  - *I pored svakodnevnih izazova, radim ovaj posao isključivo zbog ljubavi prema djeci.*
  - *Loši uslovi za rad i prekobrojnost grupa dovode do ličnog nezadovoljstva profesijom.*
  - *Učionica je ambijent koji se, godinama sticanim iskustvom, preobražava u neodvojivi dio mene.*
  - *Nastavnici koji odgovorno rade svoj posao najmanje su cijenjeni.*
  - *Moj trud i rad prepoznaju djeca i njihovi roditelji.*
  - *Svakim danom sve više slabi entuzijazam.*
  - *Moj rad uprava prepoznaje samo tako sto mi zadaje nove zadatke. Timovi, zapisnici, saradnja sa lokalnom zajednicom. Niti sam nagrađena novčano, niti podstaknuta pohvalom da sam dobar radnik.*
  - *Generalno, društvo ne voli one koji se ističu i rade više od drugih. Tako da mislim da nisu dovoljno vrednovani ni cijenjeni oni nastavnici koji daju sve od sebe.*
  - *Ovaj posao je odabrao mene, i divan je osjećaj raditi s djecom. Odnos poštovanja i prijateljstva koji gradimo kroz godine daje smisao mom radu. Svako moje napredovanje vodilo je dubljem razumijevanju uloge nastavnika, a znanje koje sam stekla rado dijelim sa učenicima.*
  - *Institucije bi trebalo više računati da povedu o statusu prosvjetnog radnika, Ministarstvo prosvjete na prvom mjestu, a zatim i Sindikat i Vlada. Kada se oni udruže i postave interese djece i prosvjetnog radnika na prvo mjesto, tada ćemo svi biti zadovoljni. Raditi sa djecom, u školi, je najteži i najljepši posao! Dobar učitelj i dobar nastavnik su stubovi društva.*
  - *Veliko mi je zadovoljstvo da obavljam poziv učiteljice, ali nažalost svakog dana se poziv učitelja urušava odnosom društva prema istom. Čak se i nadređeni trude da što više unize smisao ovog poziva, donoseći razne odluke koje direktno urušavaju dignitet i dostojanstvo svakog prosvjetnog radnika u Crnoj Gori. Pod „nadređenim“ mislim kako na menadžment škole, tako i na resorno ministarstvo. A sve u cilju podilaženja roditeljima i djeci zarad kratkoročnih interesa. Nažalost. Za par godina niko neće željeti da se bavi ovim pozivom uopšte.*
-

2.2. Radno okruženje i odnosi unutar ustanove

Pitanja		Uopšte se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem, niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
1.	<i>U mojoj ustanovi postoji snažna kolegijalnost i podrška među zaposlenima.</i>	10,38	16,59	32,65	29,90	10,47
2.	<i>Uprava me podstiče da iznesem svoje mišljenje i sugestije.</i>	14,07	19,37	28,48	26,71	11,45
3.	<i>Kada bih imao/la problema u radu, znam da bi mi uprava i stručna služba bili spremni pomoći.</i>	11,59	14,79	26,71	31,77	15,17
4.	<i>Osjećam se prihvaćeno i poštovano od strane kolektiva.</i>	3,84	4,98	22,94	45,71	22,54

2.2.1. Kolegijalnost i međusobna podrška

Rezultati ankete ukazuju na neujednačeno iskustvo kolegijalnosti među zaposlenima. Iako značajan broj prosvjetnih radnika osjeća podršku kolektiva - 40,37%, gotovo trećina ispitanika (26,97%) ne prepoznaje snažne kolegijalne odnose, dok 32,65% ima neutralan stav. Sve ovo može ukazivati na nedovoljnu timsku povezanost ili opterećenost radnim obavezama.

2.2.2. Otvorenost uprave za mišljenja i sugestije zaposlenih

Raspodjela odgovora na upit da li me *Uprava podstiče da iznesem svoje mišljenje i sugestije* ukazuje na izražen nedostatak participativne kulture u značajnom broju ustanova. Veliki procenat negativnih i neutralnih odgovora, ukupno 61,84%, sugeriraju da se mišljenja zaposlenih često ne ohrabruju ili ne uvažavaju u dovoljnoj mjeri.

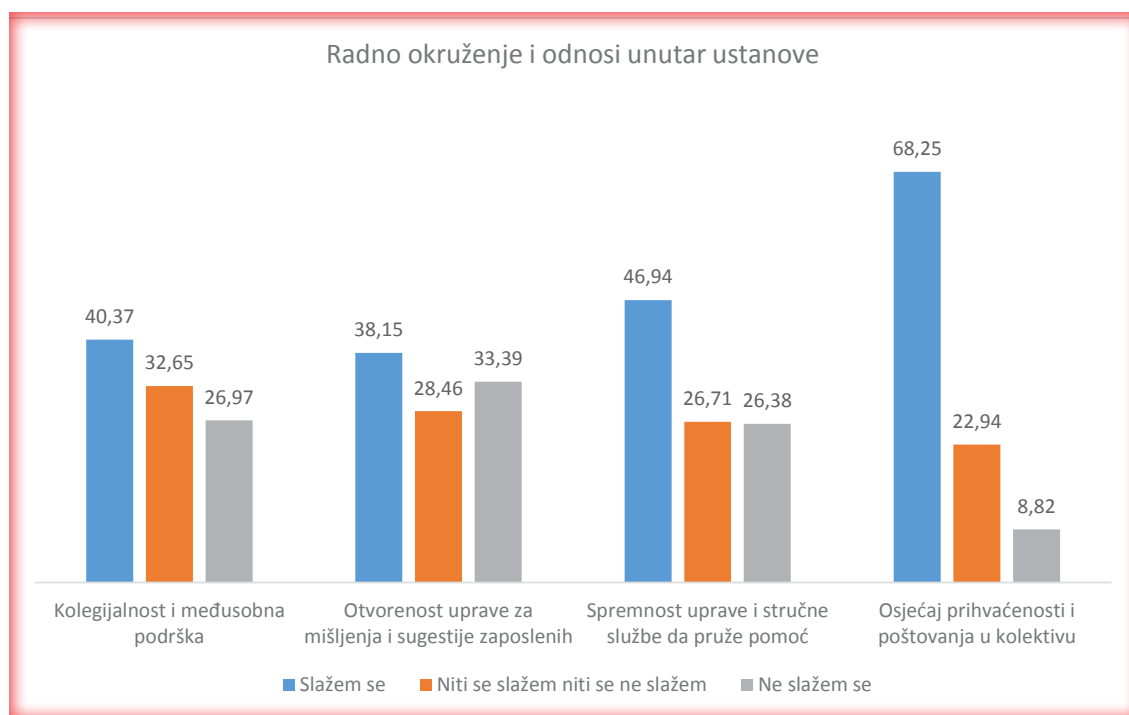
2.2.3. Spremnost uprave i stručne službe da pruže pomoć

Na tvrdnju *Kada bih imao/la problema u radu, znam da bi mi uprava i stručna služba bili spremni pomoći*, 46,94% ispitanika se slaže ili u potpunosti slaže, dok se 26,38% ne slaže ili uopšte ne slaže. Neutralan stav ima 26,71% ispitanika.

Rezultati ukazuju da gotovo polovina zaposlenih ima povjerenje u podršku uprave i stručnih službi, ali istovremeno značajan broj ispitanika izražava nesigurnost ili nepovjerenje, što može ukazivati na neujednačenu praksu i različita iskustva u zavisnosti od ustanove.

2.2.4. Osjećaj prihvaćenosti i poštovanja u kolektivu

Međuljudski odnosi na ličnom nivou predstavljaju jednu od jačih tačaka radnog okruženja. I pored sistemskih i organizacionih izazova, većina prosvjetnih radnika osjeća osnovno poštovanje i prihvaćenost u kolektivu, što tvrdi 68,25% ispitanika, dok se sa ovom konstatacijom svega 8,82% nastavnika ne slaže ili uopšte ne slaže.

Rezultati pokazuju da su odnosi među zaposlenima u većini ustanova korektni i obilježeni osjećajem pripadnosti i podrške, iako postoje razlike po tipu ustanove. U pogledu odnosa s upravom, mišljenja su podijeljena — otprilike trećina zaposlenih osjeća da ih uprava podstiče na iznošenje mišljenja, dok sličan procenat izražava suzdržanost.

Ipak, značajan broj ispitanika osjeća se prihvaćeno i poštovano u kolektivu, što ukazuje na pozitivnu radnu atmosferu. Rezultati ukazuju na potrebu jačanja timskog rada, otvorenije komunikacije sa upravom i dosljednije podrške zaposlenima, kako bi se pozitivni međuljudski odnosi pretočili u funkcionalno i podsticajno radno okruženje.

Izdvojeni komentari ispitanika

- *Mi smo postali omalovaženi od cijelog društva u državi.*
  - *Kolektiv u kojem radim je dobar.*
  - *Uprava ne daje podršku, niti ima razumijevanja.*
  - *Moj kolektiv je moja druga porodica.*
  - *U našoj školi vlada harmonija među kolegama.*
  - *Osjećam se degradirano.*
  - *Unutar našeg kolektiva se slažemo i poštujemo.*
  - *Meduljudski odnosi su narušeni zbog neprofesionalnosti i nedobronamjernosti uprave.*
  - *Dobri odnosi u kolektivu su jedini razlog što nisam odustala od rada u školi.*
  - *Osjećam se poštovano, jer sam svojim radom to zaslužila.*
  - *Od strane kolektiva sam maksimalno prihvaćena.*
  - *Nikad nije bilo teže raditi u kolektivu škole nego danas.*
  - *Počastvovana sam da radim u sjajnom kolektivu. Imamo odličnu upravu i stručnu službu.*
  - *Uprava traži bespogovornu poslušnost i ćutanje.*
  - *Stručna služba uvijek izade u susret nastavniku.*
  - *Ljudi koji imaju svoje mišljenje uglavnom nisu prihvaćeni.*
  - *Moj kolektiv me podržava.*
  - *Imam odličnu saradnju sa 90% kolega i osjećam poštovanje.*
  - *Prosvjetari nisu zaštićeni, već su dovedeni u situaciju da trpe i ćute.*
  - *Poštovanje se zaslužuje posvećenim radom i kolegijalnošću.*
  - *Kada se obratimo za pomoć uglavnom smo prepušteni sami sebi. Stičem utisak da direktori žele samo da se „dodvore“ nadređenima, a nas ostavljaju sa svojim problemima. Očekuje se od nas da sve izvršavamo bez pogovora iako često nedostaju osnovni uslovi za to. Stalno smo izloženi pritiscima i sa svih strana pokušavaju da nas zastraše. Umjesto da država motiviše mlade ljude da žele da rade u prosvjeti, zastrašuju nas i idu ka tome da imamo otpor prema ovoj, inače lijepoj i uzvišenoj profesiji.*
  - *Nemamo podršku ni predsjednice sindikata, jer dobro saraduje sa upravom.*
-

2.3. Radni uslovi i opterećenje

Pitanja		Uopšte se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem, niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
1.	<i>Obezbijeđeni su mi optimalni resursi i uslovi za kvalitetnu nastavu.</i>	10,74	19,84	29,02	31,68	8,75
2.	<i>Broj učenika/djece omogućava mi da svakom od njih posvetim potrebnu pažnju.</i>	18,96	24,96	18,58	26,59	10,91
3.	<i>Obim administrativnih zadataka mi omogućava da sve obaveze završim u okviru radnog vremena.</i>	26,94	33,63	18,91	16,92	3,64
4.	<i>Zadovoljan/na sam podrškom koju imam u radu sa djecom s teškoćama u razvoju.</i>	22,21	24,05	28,73	18,54	6,48

2.3.1. Materijalni uslovi i resursi za kvalitetnu nastavu

Rezultati odgovora na ovo pitanje ukazuju na neujednačene uslove rada u obrazovnim ustanovama. Iako dio prosvjetnih radnika ima zadovoljavajuće materijalne i tehničke uslove (40,34%), gotovo trećina ispitanika (30,58%) ukazuje na njihov nedostatak, što direktno utiče na kvalitet nastave.

2.3.2. Broj učenika i mogućnost individualnog pristupa

Podaci ukazuju na opterećenost naših odjeljenja brojem učenika, te da velikom broju nastavnika (43,92%) veličina odjeljenja predstavlja ozbiljno ograničenje za individualizovani pristup radu, što dodatno opterećuje nastavnički posao i umanjuje obrazovne ishode. Ovakvi odgovori se, prvenstveno, odnose na velike gradske škole.

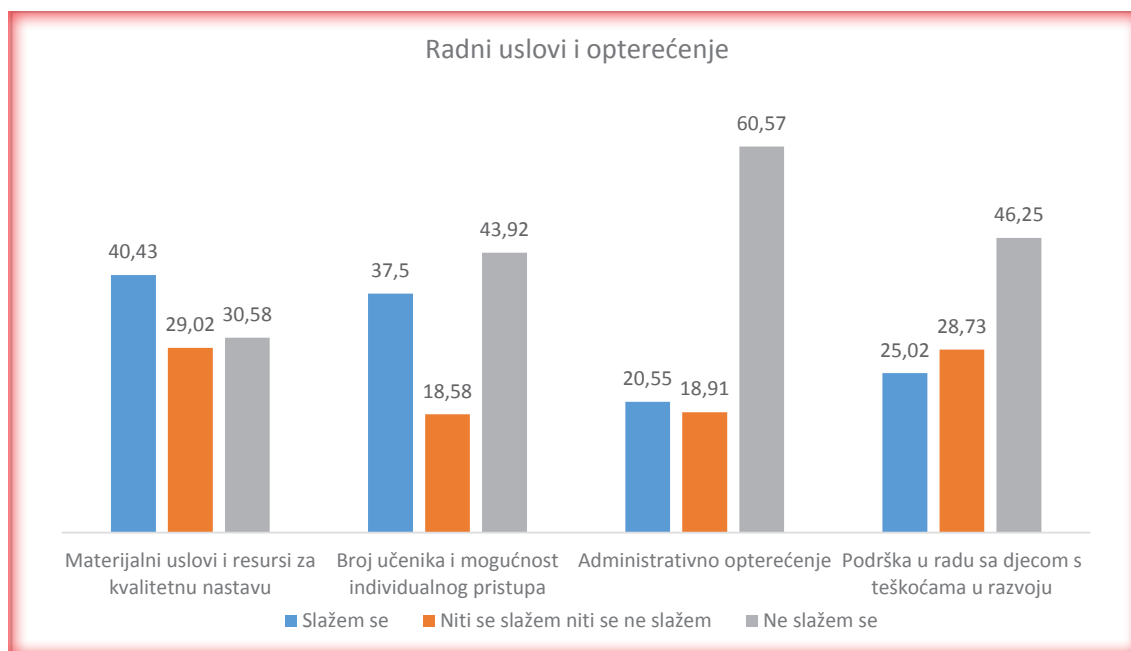
2.3.3. Administrativno opterećenje

Kada su u pitanju administrativni zadaci i obaveze, rezultat ankete jasno ukazuje na prekomjerno administrativno opterećenje prosvjetnih radnika, što je potvrdilo 60,57% ispitanika. Veliki obim dokumentacije i birokratskih obaveza predstavlja

jedan od ključnih izvora profesionalnog stresa i rada van formalnog radnog vremena. Svega 20,56% ispitanika smatra da administracija nije faktor koji ih sprječava da svoje obaveze završe u radno vrijeme.

2.3.4. Podrška u radu sa djecom s teškoćama u razvoju

Nastavnici ukazuju na ozbiljan nedostatak systemske i stručne podrške u inkluzivnom obrazovanju. Veliki broj nastavnika ne osjeća da ima adekvatnu pomoć, resurse i stručno vođenje za rad sa djecom s teškoćama u razvoju (46,26%). Četvrtina anketiranih (25,12%) smatra da ima odgovarajuću podršku kada je u pitanju inkluzivna nastava.

U ovoj oblasti rezultati su najkritičniji. Većina nastavnika smatra da su resursi i uslovi za kvalitetnu nastavu ograničeni, a posebno zabrinjava percepcija preopterećenosti administrativnim poslovima — preko 60% ispitanika navodi da administracija prevazilazi okvire radnog vremena. Podrška u radu s djecom s teškoćama i dostupnost savremenih nastavnih materijala takođe su prepoznate kao oblasti koje zahtijevaju poboljšanje.

Osjećaj profesionalnog stresa prisutan je kod većine zaposlenih, a posebno kod onih u predškolskim ustanovama i većim školama. Nastavnici su opterećeni administrativnim obavezama i nedostatkom resursa, što direktno utiče na njihovo zadovoljstvo poslom i kvalitet nastave. Potrebna je racionalizacija administracije i veća podrška u organizaciji rada.

Izdvojeni komentari ispitanika

- *Podrška - stručni tim u ustanovi zaista obavlja svoj posao kako treba, ali njih je malo s obzirom na broj djece sa problemom (kategorisane i nekategorisane) ...*
  - *Prepušteni smo sami sebi.*
  - *Imamo sve uslove u našoj ustanovi.*
  - *Administrativni poslovi nas ubiše. Ponekad imamo više administracije nego vremena da se posvetimo radu za koji smo angažovani.*
  - *Asistent mi pomaže ali brojno odjeljenje je problem. U odjeljenju su dvoje djece sa teškoćama u razvoju pa je i teško svima se posvetiti istovremeno.*
  - *Podrška u radu s djecom s posebnim potrebama samo je formalna.*
  - *Asistenti u nastavi su dobri, ali prostorni uslovi i prekobrojnost nisu u skladu sa zakonima inkluzije.*
  - *Asistent, psiholog je tu u svakom trenutku.*
  - *Inkluzija je iluzija u predškolskom. Nemamo podršku, nemamo asistenta.*
  - *U mom slučaju nemam puno učenika, pa mogu svakom da se posvetim, ali to je samo zato, jer je škola sa manjim brojem učenika.*
  - *Uslovi za rad su jadni.*
  - *Imam dobre uslove, ali bi mogli biti i bolji.*
  - *Grupe su prekobrojne, pa samim tim je teško posvetiti se svakom djetetu.*
  - *Kada imam asistenta - rad je i te kako olakšan.*
  - *Nastavnici nijesu osposobljeni za rad sa djecom sa posebnim potrebama.*
  - *Resursa i uslova za kvalitetnu nastavu ima, ali nisam sigurna da su baš dobro raspoređeni.*
  - *Riječ je o školi sa 1700 đaka... Blago rečeno – nehumani uslovi i za nastavnika i za učenike.*
  - *Nezahvalno je govoriti o ovome, jer je nemoguće ne biti subjektivan u smislu da su meni sada uslovi odlični kakvi su bili prije 5 godina... Uprava se veoma trudi da nam omogući što bolje uslove i vidljivo napredujemo.*
  - *Nikakva podrška stručnih lica, sami pišemo IROP-e i procjenjujemo domete djeteta sa poteškoćama.*
  - *Uslovi nijesu dobri.*
  - *Inkluzivna nastava je dodatni udarac i pritisak na nas prosvjetne radnike, a i na učenike.*
-

2.4. Zadovoljstvo visinom zarade i mogućnostima napredovanja

Pitanja		Uopšte se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem, niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
1.	<i>Moja zarada na realan način odražava obim, složenost i odgovornost mog posla.</i>	48,81	32,83	12,24	4,35	1,77
2.	<i>Sistem napredovanja u struci i njegovog nagrađivanja je jasan, pravedan i kvalitetan.</i>	32,17	33,98	23,25	8,87	1,72
3.	<i>Zarade u mojoj profesiji uporedive su sa zaradama u drugim profesijama istog obrazovnog nivoa.</i>	44,39	32,21	15,71	6,54	1,15
4.	<i>Nedovoljna zarada sprječava me da radim onako kako mogu i želim.</i>	18,72	22,74	27,54	16,89	14,11

2.4.1. Odnos zarade i složenosti posla

Rezultat jasno i nedvosmisleno ukazuje na izrazito nezadovoljstvo visinom zarade – 81,64%. Velika većina prosvjetnih radnika smatra da njihova primanja ne odražavaju stvarni obim, odgovornost i složenost posla koji obavljaju. Svega 6,12% anketiranih nastavnika je istaklo da je zadovoljno svojom zaradom.

2.4.2. Sistem napredovanja i nagrađivanja

Kada su u pitanju nagrađivanja i napredovanja nastavnika, odgovori upućuju na duboko nepovjerenje u postojeći sistem profesionalnog napredovanja. Čak 66,15% ispitanika tvrdi da sistem napredovanja i nagrađivanja u struci nije jasan, pravedan i transparentan. Svega 10,59% tvrdi suprotno.

2.4.3. Uporedivost zarada sa drugim profesijama

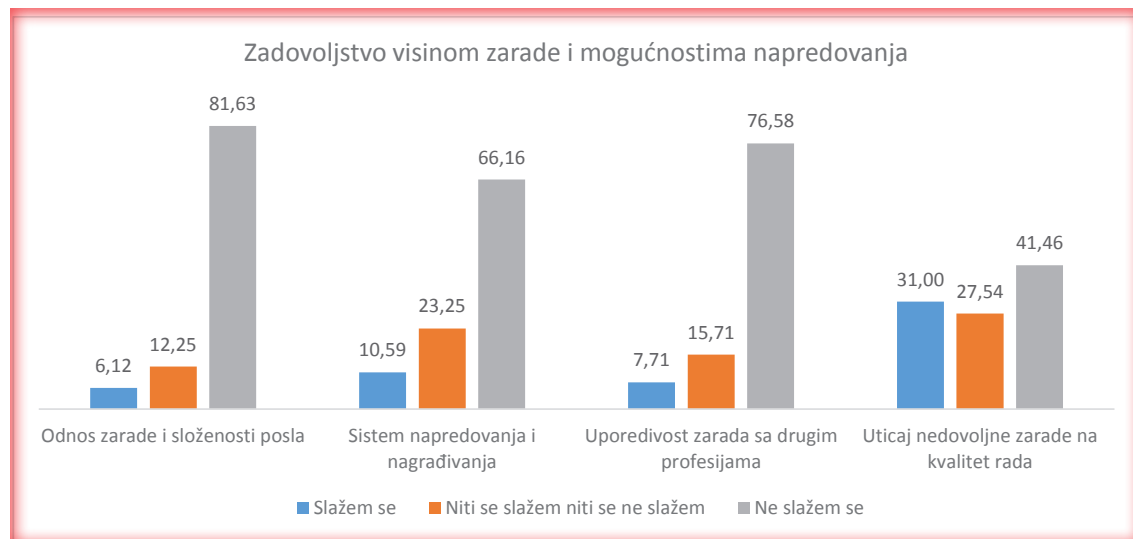
U vezi sa tvrdnjom *Zarade u mojoj profesiji uporedive su sa zaradama u drugim profesijama istog obrazovnog nivoa*, 76,60% ispitanika se ne slaže ili uopšte ne slaže, dok se samo 7,69% slaže ili u potpunosti slaže. Neutralan stav ima 15,17% ispitanika.

Podaci pokazuju snažan osjećaj finansijske nepravde i društvene nejednakosti. Prosvjetni radnici svoju profesiju doživljavaju kao potcijenjenu u odnosu na druge djelatnosti koje zahtijevaju isti nivo obrazovanja.

2.4.4. Uticaj nedovoljne zarade na kvalitet rada

Tačno 31% anketiranih je odgovorilo da ih nedovoljna zarada sprječava da rade onako kako mogu i žele, dok se 41,46% ne slaže ili uopšte ne slaže sa ovim stavom. Neutralan stav zauzima 27,54% ispitanika.

Rezultati ukazuju na podijeljena mišljenja, ali i na značajan broj prosvjetnih radnika kod kojih finansijski pritisak direktno utiče na profesionalnu motivaciju, energiju i mogućnost dodatnog angažmana u poslu. Kroz komentare saznajemo da značajan broj zaposlenih u obrazovanju mora da radi dodatne poslove, što ih sprječava da se više posvete pripremi nastave.

Ova oblast pokazuje najniži nivo zadovoljstva. Većina ispitanika (preko 80%) smatra da zarada ne odražava složenost i odgovornost nastavnčkog posla, niti je uporediva s drugim profesijama istog obrazovnog nivoa. Sistem napredovanja i nagrađivanja procjenjuje se kao nejasan i nepravedan, što doprinosi osjećaju demotivisanosti.

Zanimljivo je da se, uprkos tome, većina nastavnika ne bi odrekla profesije, što potvrđuje da ih, prije svega, pokreće unutrašnji poziv, a ne materijalni faktori.

Izdvojeni komentari ispitanika

- *Zarada ispod prosječne u državi. To dovodi do toga da prosvjetni radnici moraju da rade jos bar jedan dodatni posao da bi izdržavali svoju porodicu.*
- *Šta kažete na penziju profesora sa punim stažom - ni 600 €.*
- *Zarada nije dovoljna da se može preživjeti. Ukoliko se živi privatno, ne može kao akademski građanin preživjeti.*
- *Zarada me ne sprječava da svoj posao obavljam kvalitetno, ali mogla bi biti bolja.*
- *Zadovoljna sam svojom zaradom.*
- *Dajem svoj maksimum iako nisam zadovoljna ni platom ni statusom, čak ulažem svoja sredstva da bih imala šta mi treba u radu. Ističem, ovo je jedina profesija gdje donosimo od kuće stvari da bi nesmetano radili i trošimo svoja sredstva za papire i sav drugi potreban materijal. Svaki službenik u javnim upravama je opremljen svim potrebnim sredstvima za rad, dok mi trošimo svoj novac da bi ga imali, a s tim što nam se smanjuje plata i ne poštuje Granski kolektivni ugovor.*
- *Odavno smo shvatili da je ljubav prema ovom poslu ono što nas pokreće, da je do zarade, nikada ne bih radila u prosvjeti.*
- *Visina zarade (kod prosvjetnih radnika je nažalost ispod prosjeka) destruktivno utiče na volju za radom, samim tim otvara prostor za manipulaciju. Veća zarada, manje administrativnog posla, više vremena za učenike i učionicu. I ova zemlja ima da napreduje nenormalnom brzinom. Ulaganje u obrazovanje učiniće da svima sutra bude bolje, jer ćemo učenike (buduće ljude, tako ih treba tretirati jer oni to jesu) oblikovati i osposobiti. To razumiju zemlje poput Kine, Kanade, Finske... Ovdje nema političke volje.*
- *Ne postoji ta zarada koja može platiti boravak jedne vaspitačice u prekobrojnoj grupi, sve imamo iste zdravstvene probleme.*
- *Moja zarada je prvenstveno nedovoljna za troškove života u ovoj opštini. Da bih živjela iole normalnim životom radim dodatne poslove, što je posebno iscrpljujuće i nemam vremena za odmor, za prijatelje, za posvećivanje drugim segmentima života. Profesionalno usavršavanje koje uglavnom plaćam iz svog džepa, a koje je neophodno zbog unapređenja rada sa djecom, zbog osvježivanja radnih kompetencija, zbog držanja koraka sa savremenim tendencijama u obrazovanju, zbog prenošenja iskustva i znanja kolegama, ne vrednuje se dovoljno, nego se čak i kažnjava, pa sam zbog takvog truda dobila i značajno smanjenu platu. Kolege koje se ne bave time, i koje nemaju iskustva, nijesu imale taj problem.*
- *Dodatno, ponižavajući je odnos MPNI prema školama i predškolskom obrazovanju u odnosu na visoko obrazovanje. Nesrazmjerno visoki koeficijenti kolega na*

fakultetu ne znam čime se pravdaju, kad oni dobijaju gotov proizvod-studenta koji je upisao i voljan je da radi. Mi u školama imamo mnogo izazovnije zahtjeve, mnogo nepredvidljivijih situacija sa učenicima, mnogo više dodira sa roditeljima, mnogo više zahtjeva od MPNI i škole, i Zavoda za školstvo. Stalne kontrole i stalni pritisci. Profesori nemaju tu presiju i nenormalno je i nefer i nekorektno da im koeficijenti budu duplo i više veći od profesora u školama. To je klasična nepravda sistema koja je i izazvala sav nesklad u prosvjeti.

- Da imam zaradu bar približnu kolegama sa fakulteta, mogla bih da živim od tog jednog posla i imala bih dovoljno vremena da časovi budu sadržajni. Prije svega ne bih brinula o elementarnoj egzistenciji.*
  - Entuzijazam i polet koji se uloži u rad sa djecom ne može nadoknaditi tri puta veća plata. Kada država shvati da smo kao prosvjetari upravo tvorci društva sutrašnjice počće se ophoditi prema nama sa poštovanjem! Sve će tada rasti i doprinosi i plate, i koeficijenti za napredovanje... Trenutno smo u mračnom tunelu bez vizije i misije i bez projekcija za budućnost. U tom pravcu nas gura vlast/država.*
  - Učitelj koji zaista radi srcem, dušom i sa puno ljubavi prenosi znanje - nikad nije dovoljno plaćen.*
  - Sa ovakvim platama i stambenom politikom u prosvjeti, malo ko će se u budućem periodu odlučiti da bude prosvjetni radnik.*
-

2.5. Stres na poslu, suočavanje sa izazovima i podrška

Pitanja		Uopšte se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem, niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
1.	<i>Imam dovoljno autoriteta da riješim većinu disciplinskih problema u radnoj sobi/ učionici.</i>	2,57	6,22	15,33	50,40	25,47
2.	<i>Moja ustanova posvećuje dovoljnu pažnju mentalnom zdravlju i smanjenju stresa zaposlenih.</i>	22,09	25,88	30,69	15,92	5,42
3.	<i>Kod izazovnih situacija postoje jasne procedure i podrška stručne službe i uprave.</i>	11,36	16,26	30,35	31,74	10,29
4.	<i>Često se osjećam preopterećeno ili pod stresom zbog stvari vezanih za posao.</i>	6,74	11,09	23,69	37,74	20,73

2.5.1. Autoritet nastavnika u učionici

Rezultat ankete ukazuje da većina prosvjetnih radnika (75,87%) smatra da posjeduje profesionalne kompetencije, iskustvo i komunikacione vještine neophodne za upravljanje razredom i rješavanje disciplinskih problema. Relativno nizak procenat negativnih odgovora govori u prilog visokom stepenu profesionalne samouvjerenosti nastavnika. Međutim, 15,33% neutralnih odgovora može ukazivati na različita iskustva, u zavisnosti od konteksta ustanove, uzrasta učenika ili podrške okruženja.

2.5.2. Briga ustanove o mentalnom zdravlju zaposlenih

Dobijeni podaci jasno pokazuju da veliki broj prosvjetnih radnika ne osjeća sistemsku i organizovanu podršku kada je riječ o očuvanju mentalnog zdravlja i smanjenju stresa – 47,97%. Visok procenat neutralnih odgovora (30,69%) može sugerisati da dio zaposlenih ili nema dovoljno informacija o postojećim mehanizmima podrške, ili da takvi mehanizmi postoje samo formalno, bez vidljivog i kontinuiranog efekta u praksi.

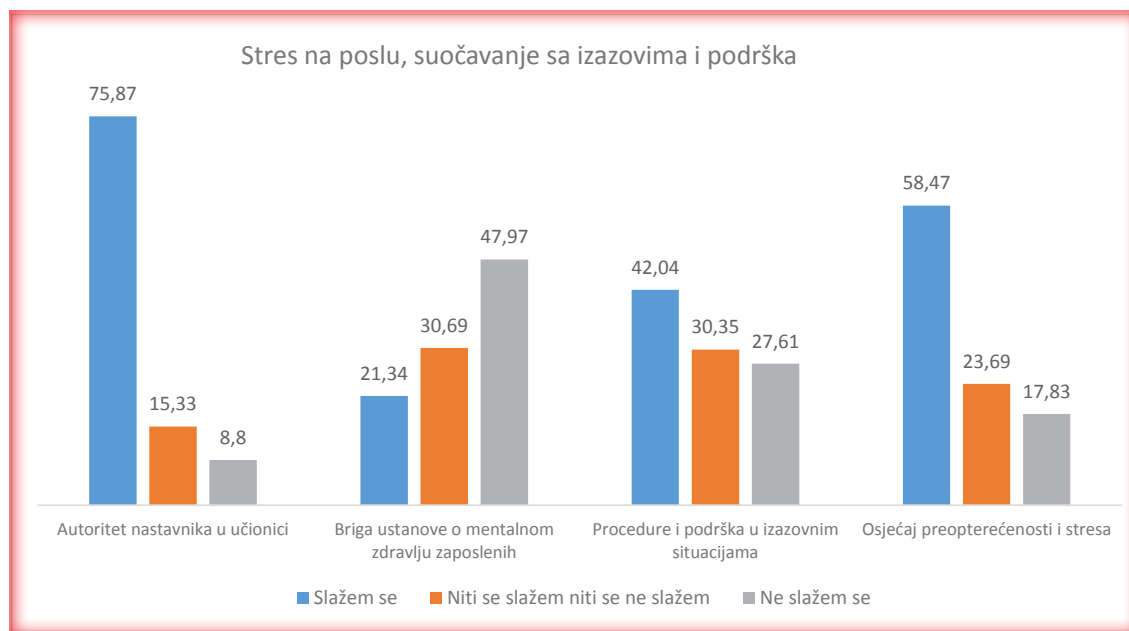
2.5.3. Procedure i podrška u izazovnim situacijama

U odnosu na tvrdnju *Kod izazovnih situacija postoje jasne procedure i podrška stručne službe i uprave*, 42,03% ispitanika se slaže ili u potpunosti slaže, dok se 27,62% ne slaže ili uopšte ne slaže. Najveći procenat ispitanika (30,35%) zauzima neutralan stav.

Ovakva raspodjela odgovora ukazuje na nedovoljnu jasnoću i dosljednost u primjeni procedura u kriznim ili izazovnim situacijama. Veliki broj neutralnih odgovora može značiti da prosvjetni radnici nijesu sigurni kome se mogu obratiti, kakvu podršku mogu očekivati i koliko je ta podrška efikasna. To ukazuje na potrebu za jasnijim protokolima, boljom komunikacijom i vidljivijom ulogom stručnih službi i uprave.

2.5.4. Osjećaj preopterećenosti i stresa

Odgovori anketiranih nastavnika pokazuju da je stres postao dominantna karakteristika profesionalnog iskustva prosvjetnih radnika. Visok nivo osjećaja preopterećenosti (58,47%) može se dovesti u vezu sa obimom administrativnih obaveza, radnim uslovima, nedovoljnom institucionalnom podrškom, kao i povećanim očekivanjima bez adekvatnih resursa.

Analiza ovog segmenta pokazuje izražen paradoks u sistemu obrazovanja: s jedne strane, prosvjetni radnici smatraju da u velikoj mjeri posjeduju autoritet i profesionalne vještine za suočavanje sa izazovima u učionici, dok s druge strane postoji ozbiljan nedostatak sistemske podrške, naročito u oblasti mentalnog zdravlja i smanjenja stresa.

Rezultati jasno ukazuju na potrebu da se mentalno zdravlje zaposlenih prepoznata kao prioritet, da se uspostave jasni i funkcionalni protokoli podrške i ojača uloga stručnih službi i uprave.

Izdvojeni komentari ispitanika

- *Sa posla na onkologiju ili kardiologiju. Rijetko koja vaspitačica dočeka penziju. Zato niko i ne studira predškolsko.*
- *Rad na profesionalnom usavršavanju dao mi je sigurnost i vještinu da u učionici lako rješavam izazovne situacije i gradim lijep odnos s učenicima. Ipak, zbog stalnog pritiska i brojnih rokova koji često nemaju direktne veze s nastavnim procesom, već s ispunjavanjem forme, osjećam se često iscrpljeno.*
- *Iako često vlada mobing na poslu ili verbalni napadi od strane roditelja, nemamo nikakvu zaštitu, prinudeni smo da se branimo preko sudova i advokata.*
- *Sve se rješava u hodu i bez stresa.*
- *Škola tj. uprava se trudi da organizuje nastavu, ali zbog izazova sa prostornim kapacitetima, tj. nemanja istih, prekobrojnih odjeljenja i brojnosti učenika koji je duplo veći u odnosu na broj za koji je građena, stres je nemoguće izbjeći, nemanje 5 minuta odmora, prostorije se ne mogu provjetriti, česte prehlade, bar 2 puta godišnje po nedelju dana potpuno ostajem bez glasa, sve je to posledica nemanja osnovnih uslova za rad.*
- *Od stručne službe dobijamo podršku i instrukcije.*
- *Stručna služba postoji samo na papiru.*
- *Prosvjetni radnici su jako opterećeni i prenatrpani suvišnim poslom. Od silne administracije ne mogu dovoljno da se posvete privatnom životu i svojim porodicama, naročito oni koji svakodnevno putuju do posla.*
- *Moja ustanova radi upravo suprotno. Povećava količinu stresa. Uprava svojim staljinističkim načinom upravljanja vrlo često dovodi mentalni sistem do pucaanja.*
- *Neprofesionalna komunikacija uprave sa zaposlenima, kontaktiranje zaposlenih u slobodno vrijeme i u vrijeme godišnjeg odmora zbog njihovog neobavljenog posla na vrijeme (eventualno gubljenja podataka), zakazivanje sjednica i sastanaka nakon 18:00h sa više od 10 tačaka dnevnog reda u neuslovnoj prostoriji, nepravovremeno informisanje zaposlenih i nedostatak kulturne komunikacije dodatno izazivaju stresove uz iscrpljivanje nastavnog kadra, koji nerijetko, nakon svega, psihički iscrpljeni i fizički umorni dolaze na posao.*
- *Previše sam odgovorna i prilazim svakom djetetu kao svom, pa sam često pod stresom...*

- *Moja ustanova gdje radim uopšte ne vodi brigu o zaposlenima. Stres je uvijek prisutan.*
- *U našoj školi se osjećam veoma zadovoljno, nema stresa!*
- *U našem društvu na svim „frontovima” bavimo se formom, a ne suštinom. Na papiru nam je sve savršeno, a kad zagrebeš površinu... „Peglammo” pukotine, umjesto da, na globalnom nivou, vršimo promjene iz korijena, iz porodice, pa nadalje.*
- *Mislim da bismo svi zajedno morali više pažnje da posvetimo mentalnom zdravlju i smanjenju stresa i kod učenika i kod nastavnika.*
- *Ove godine zdravstveno stanje tri učenika svakodnevno povećava moju uznemirenost i neizvjesnost.*

2.6. Profesionalni razvoj i autonomija

Pitanja		Uopšte se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem, niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
1.	<i>Imam potpunu autonomiju u radu i izradi planova.</i>	2,34	9,67	21,95	46,34	19,70
2.	<i>Ustanova mi redovno omogućava da prisustvujem korisnim stručnim seminarima i obukama.</i>	4,36	8,70	22,84	45,54	18,46
3.	<i>Zadovoljan/na sam kvalitetom ponude stručnih seminara i obuka.</i>	12,27	20,39	32,03	27,77	7,54
4.	<i>Omogućen mi je pristup savremenim nastavnim materijalima i resursima za unapređenje svoje nastave.</i>	9,96	16,97	29,55	32,78	10,74

2.6.1. Autonomija u radu i planiranju nastave

Dobijeni podaci ukazuju da većina prosvjetnih radnika doživljava određeni nivo profesionalne autonomije (66,04%) kada je u pitanju izrada planova, što je važan preduslov za kvalitetnu i kreativnu nastavu. Ipak, relativno visok procenat

neutralnih odgovora sugeriraju da autonomija nije ujednačena i da može zavisiti od upravljačke prakse, tumačenja propisa ili unutrašnje organizacije rada u pojedinim ustanovama, ili od stava nastavnika da sami preuzmu odgovornost i pripreme planove.

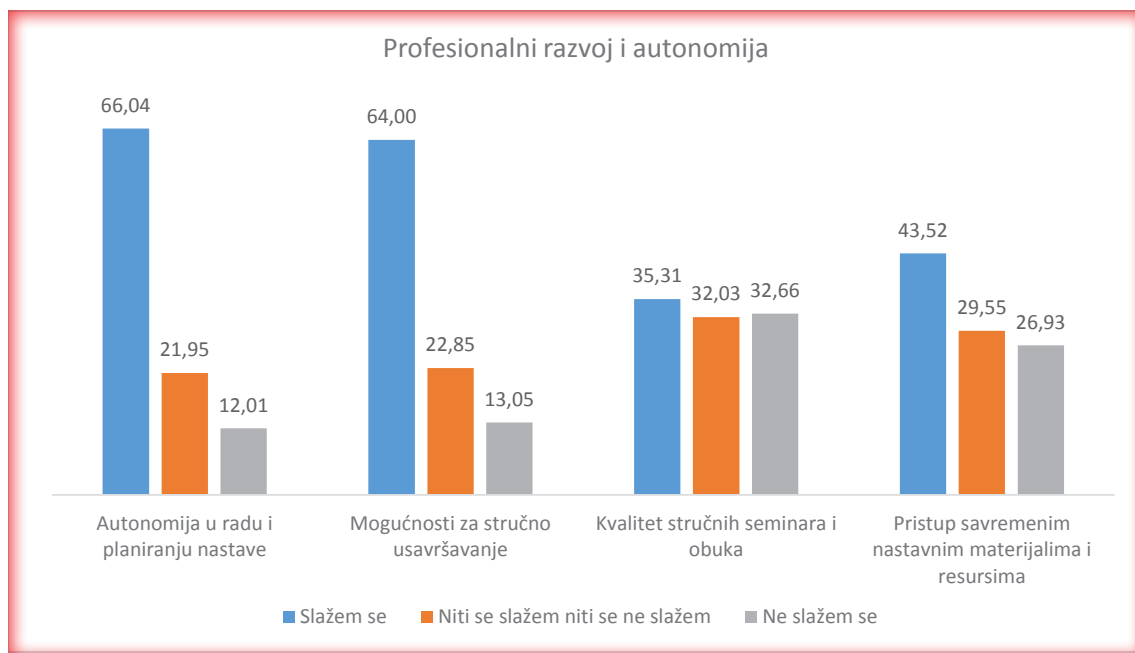
2.6.2. Mogućnosti za stručno usavršavanje

Iz odgovora anketiranih prosvjetnih radnika zaključujemo da većina njih (62,99%) ima formalni pristup stručnom usavršavanju. Međutim, značajan broj neutralnih odgovora (22,84%) može ukazivati na neredovnost, selektivnost ili ograničen praktični domet ponuđenih obuka, odnosno na razliku između formalne dostupnosti i stvarne korisnosti. Ovo se, vjerovatno, odnosi na one nastavnike koji smatraju da su prinuđeni da sami finansiraju programe stručnog usavršavanja.

2.6.3. Kvalitet stručnih seminara i obuka

U vezi sa tvrdnjom *Zadovoljan sam kvalitetom ponude stručnih seminara i obuka*, samo 35,31% ispitanika se slaže ili u potpunosti slaže, dok se čak 32,66% ne slaže ili uopšte ne slaže. Najveći procenat ispitanika (32,03%) zauzima neutralan stav.

Rezultati ukazuju na izraženo nezadovoljstvo kvalitetom ponuđenih programa stručnog usavršavanja. Iako su obuke relativno dostupne, veliki dio prosvjetnih radnika ih ne prepoznaje kao dovoljno relevantne, savremene ili primjenjive u svakodnevnoj nastavi. Neutralni odgovori dodatno ukazuju na nedostatak jasnih standarda kvaliteta i povratne informacije o efektima obuka.

2.6.4. Pristup savremenim nastavnim materijalima i resursima

Kada se govori da li je nastavnicima omogućen pristup savremenim nastavnim materijalima i resursima za unapređenje svoje nastave, rezultati upućuju na neujednačen pristup nastavnim resursima, koji često zavisi od materijalnih uslova ustanove, tehničke opremljenosti i podrške sistema. Skoro trećina ispitanika ne osjeća da ima adekvatne resurse za unapređenje nastave, što može imati direktan uticaj na kvalitet obrazovnog procesa i motivaciju zaposlenih.

Rezultati ankete u segmentu *Profesionalni razvoj i autonomija* pokazuju da prosvjetni radnici u značajnoj mjeri imaju formalnu autonomiju i pristup stručnom usavršavanju, ali da kvalitet i efekti tih mogućnosti često ne ispunjavaju njihova očekivanja. Posebno se ističe nezadovoljstvo kvalitetom stručnih seminara i ograničen pristup savremenim nastavnim resursima.

Rezultati ukazuju na potrebu da se profesionalni razvoj prosvjetnih radnika sistemski unaprijedi kroz povećanje stvarne, a ne samo formalne autonomije u radu, unapređenje kvaliteta i relevantnosti stručnih obuka, obezbjeđivanje ravnopravnog pristupa savremenim nastavnim materijalima i veće uvažavanje potreba nastavnika prilikom planiranja programa stručnog usavršavanja.

Izdvojeni komentari ispitanika

- *Ministarstvo treba da omogući dovoljan broj seminara za zaposlene za licencu, a ne o svom trošku. Mali je broj besplatnih seminara, a broj učesnika je ograničen.*
- *Svaki seminar se plaća, a često su nekvalitetni.*
- *Seminari su postali šablonizovani i doživljavam ih kao poligon prikupljanja ideja da se osmisli sljedeća igrice prikupljajući iskustva nastavnika koji ipak dolaze iz učionice. Često se vratim sa osjećajem praznine, ali eto zarade se poeni za licencu.*
- *Autonomija je upitna, zato što nas niko u vezi sa reformom u obrazovanju ne konsultuje ili to čine samo pro forme. Serviraju nam programe koji su u velikom procentu neprimjereni i svakom reformom sve gori. Izbacuju korisne i bitne predmete, a uvode gluposti kojima daju status predmeta.*
- *Početkom školske godine dobijemo paketić kreda, sunder i ris papira. To je sav materijal i resursi kojima je unaprijeđena nastava godinama unazad.*
- *U učionici imam kompjuter i internet koji nijesu povezani.*
- *Plaćam sebi seminare jer nikako da „dodem na red“ za besplatne seminare.*

- U školi nema kompjutera, donosim svoj lap top, djeci često dijelim svoj internet.
- Seminari su već popunjeni kad izadu na sajt. Lice koje je zaduženo u školi za seminare samo za sebi bliske kolege traži mjesto.
- Članstvo u jednom udruženju profesora na nivou Crne Gore mi omogućava profesionalno usavršavanje i učešće na raznim stručnim kursevima, seminarima, kampovima, festivalima i kongresima.
- Diskutabilna je većina obuka koje su u ponudi, ali i način izbora trenera za iste. Kako neko ko je iz određenog predmeta može da bude trener iz druge oblasti?! Na osnovu čijih kompetencija i odluka određeni treneri bivaju birani za držanje seminara? Je li i ova oblast politizovana?!
- Nijesmo dovoljno obučeni za korišćenje savremenih nastavnih resursa, mislim na resurse vezane za digitalnu oblast.

2.7. Odnosi s roditeljima

Pitanja		Uopšte se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem, niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
1.	Komunikacija sa roditeljima je obilježena međusobnim uvažavanjem i razumijevanjem.	3,59	9,76	27,78	39,88	18,99
2.	U ustanovi postoji efikasan sistem saradnje sa roditeljima.	3,37	11,91	33,81	39,04	11,87
3.	Osjećam se pod stalnim pritiskom od strane roditelja koji traže poseban tretman za svoju djecu ili drugačije kriterijume ocjenjivanja.	13,49	28,76	30,26	18,96	8,54
4.	Često se susrijećem sa roditeljima koji pokazuju nezainteresovanost za uspjeh i vladanje svoje djece.	6,83	15,98	25,82	34,84	16,53

2.7.1. Kvalitet komunikacije i međusobno uvažavanje

Rezultati ankete ukazuju da većina prosvjetnih radnika ima korektnu i profesionalnu komunikaciju sa roditeljima (58,87%), zasnovanu na međusobnom poštovanju. Ipak, visok procenat neutralnih odgovora (27,78%) sugerira da ovo uvažavanje nije dosljedno i da često zavisi od pojedinačnih slučajeva, konteksta ili ličnih stavova roditelja.

2.7.2. Sistem saradnje sa roditeljima na nivou ustanove

U odnosu na tvrdnju *U ustanovi postoji efikasan sistem saradnje sa roditeljima*, 50,91% ispitanika se slaže ili u potpunosti slaže, dok 15,28% izražava neslaganje. Najveći procenat ispitanika (33,81%) zauzima neutralan stav.

Ovakva raspodjela odgovora ukazuje da sistemi saradnje sa roditeljima postoje, ali da njihova efikasnost nije dovoljno jasna ili vidljiva svim zaposlenima. Neutralni odgovori mogu ukazivati na nedovoljnu institucionalnu podršku nastavnicima u komunikaciji sa roditeljima ili na neujednačenu primjenu postojećih mehanizama saradnje.

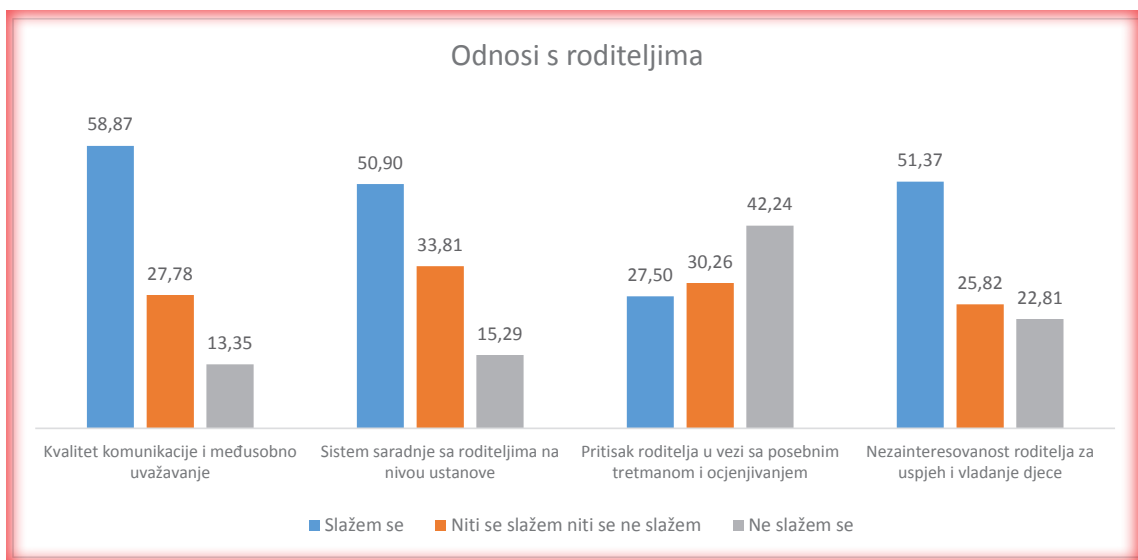
2.7.3. Pritisak roditelja u vezi sa posebnim tretmanom i ocjenjivanjem

Odgovori nastavnika, dobijenih putem ove ankete, ukazuju da pritisak roditelja nije univerzalno prisutan, ali da predstavlja značajan problem za gotovo trećinu prosvjetnih radnika – 27,50%. Neutralni odgovori mogu ukazivati na povremene, ali ne i kontinuirane pritiske, što ukazuje na potrebu za jasnijim pravilima i jačom institucionalnom zaštitom nastavnika u osjetljivim situacijama.

2.7.4. Nezainteresovanost roditelja za uspjeh i vladanje djece

Podatak da se čak 51,37% anketiranih nastavnika često susrijeće sa roditeljima koji pokazuju nezainteresovanost za uspjeh i vladanje svoje djece ukazuje na ozbiljan izazov u saradnji između škole i porodice. Više od polovine prosvjetnih radnika prepoznaje nezainteresovanost dijela roditelja kao čestu pojavu, što dodatno otežava vaspitno-obrazovni proces i povećava profesionalno opterećenje nastavnika.

Rezultati segmenta *Odnosi s roditeljima* ukazuju na složenu i neujednačenu sliku saradnje između prosvjetnih radnika i roditelja. Iako većina nastavnika ostvaruje korektnu komunikaciju zasnovanu na međusobnom uvažavanju, institucionalni sistemi saradnje nijesu dovoljno snažni, niti jednako efikasni u svim ustanovama.

Istovremeno, dio prosvjetnih radnika se suočava sa pritiscima roditelja u vezi sa ocjenjivanjem, dok je nezainteresovanost roditelja za obrazovni i vaspitni razvoj djece prepoznata kao jedan od najizraženijih problema. Ovi faktori dodatno komplikuju rad nastavnika i ukazuju na potrebu za jasnijim pravilima komunikacije, većom podrškom uprave i snažnijom ulogom škole u definisanju granica odgovornosti.

Izdvojeni komentari ispitanika

- *Prava je sreća kada se ostvari dobra komunikacija i saradnja na relaciji roditelj - nastavnik. Da bi se do toga došlo, potrebno je veliko ulaganje energije, rad na podizanju svijesti roditelja da su roditelj i nastavnik na zajedničkom zadatku. Shvatanje društva da su roditelji i učenici uvijek u pravu, stvara otežavajuću situaciju, pa nastavnik mora biti virtuoz da bi sagradio odnose povjerenja i saradnje.*
- *Roditelje zanimaju samo ocjene, zbog čega mnogi profesori osjećaju pritisak.*
- *Roditelji imaju povjerenje u moj rad.*
- *Imamo dobru komunikaciju sa roditeljima.*
- *Roditelji djece nemaju objektivnu sliku o svojoj djeci. Svoje roditeljske propuste prebacuju na nas. Vaspitači su krivi za sve. Ne cijene nas, vrijeđaju.*
- *Savjet roditelja na nivou ustanove sve češće se postavlja kao kritičar i glavni komentator dešavanja u školi, zaboravljajući svoju osnovnu, savjetodavnu ulogu...*
- *Lično, sa roditeljima svog odjeljenja imam, bar do sad, korektan i otvoren odnos. Redovno ih informišem o radu i napretku njihove djece, i nemam značajnih problema, osim povremenog pritiska pojedinih roditelja koji očekuju nezaslužene*

ocjene. Takve situacije rješavam jasno i argumentovano, iznoseći sve aspekte učenikovog ponašanja i zalaganja na času.

- Sa objektivnim i brižnim roditeljima saradnja je kvalitetna, na obostrano zadovoljstvo. Nažalost, veliki broj roditelja u potpunosti je nezainteresovan za vladanje i uspjeh svog djeteta, pa samim tim i ne dolaze u školu.*
  - Uvesti obuku za roditelje da bude obavezna ako se dese vaspitni propusti kod djeteta.*
  - Roditelji uglavnom ne saraduju u toku školske godine, ali zato su tu uvijek kada se zaključuju ocjene i uvijek postoji neki roditelj koji pravi problem i vrši pritisak na nas zbog ocjena. To se odnosi na sve gradske škole.*
  - Smatram da je potrebno zakonom regulisati kazne za roditelje koji ne brinu o svojoj djeci.*
  - Roditelji su zaista zainteresovani za saradnju i otvoreni za aktivno učestvovanje u radu naše ustanove.*
  - Sada imam samo jednog roditelja s kojim nemam dobru saradnju... Loše ponašanje svog djeteta opravdava i govori da učiteljica ima „pik” na njeno dijete...*
  - „Problematična djeca“ su uglavnom djeca nezainteresovanih roditelja.*
  - Nastojim da u komunikaciji sa roditeljima postignem međusobno uvažavanje i razumijevanje, ali moram priznati da to nije uvijek lako i da, a bilo je i takvih slučajeva, ukoliko dogovor nije moguć ni sa učenicom ni sa roditeljem, u rješavanje problema uključujem odjeljenjskog starješinu i/ili upravu.*
  - Roditelji mojih učenika su korektni i realni ljudi. Poštovanje je uzajamno.*
  - Trebalo bi izmijeniti zakone i pravilnike o načinu na koji roditelji mogu i imaju pravo da se ophode prema nastavnicima. Dogada se da su rječnik i način ophodjenja roditelja prema nastavnicima neprimjereni i neadekvatni, a da na to sistem ne reaguje.*
-

2.8. Percepcija društvenog statusa prosvjetnog radnika

Pitanja		Uopšte se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem, niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
1.	<i>Prosvjetni radnici mogu doprinijeti kreiranju vizije i strateških ciljeva ustanove.</i>	5,15	7,58	16,86	45,74	24,67
2.	<i>Položaj prosvjetnih radnika u društvu je danas bolji nego kada sam ja bio/la učenik/ca.</i>	51,88	31,95	10,94	3,99	1,24
3.	<i>Kada kažem koji posao radim, ljudi to doživljavaju kao važan i cijenjen poziv.</i>	25,90	30,28	27,96	11,92	3,93
4.	<i>Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija uvažava stavove prosvjetnih radnika u vezi sa obrazovnom politikom.</i>	28,96	27,39	31,41	10,29	1,95

2.8.1. Učešće prosvjetnih radnika u kreiranju vizije i strateških ciljeva ustanove

Rezultati ankete jasno ukazuju da većina prosvjetnih radnika, čak njih 70,41%, osjeća da posjeduje znanje, iskustvo i kapacitete da aktivno doprinese razvoju svojih ustanova. Istovremeno, oni govore o spremnosti zaposlenih da preuzmu odgovorniju i participativniju ulogu u procesu donošenja odluka na nivou škole. Oni koji smatraju suprotno (12,73%) vjerovatno misle da njihovi stavovi ne bi bili prihvaćeni, pa kao takvi ne bi ništa promijenili.

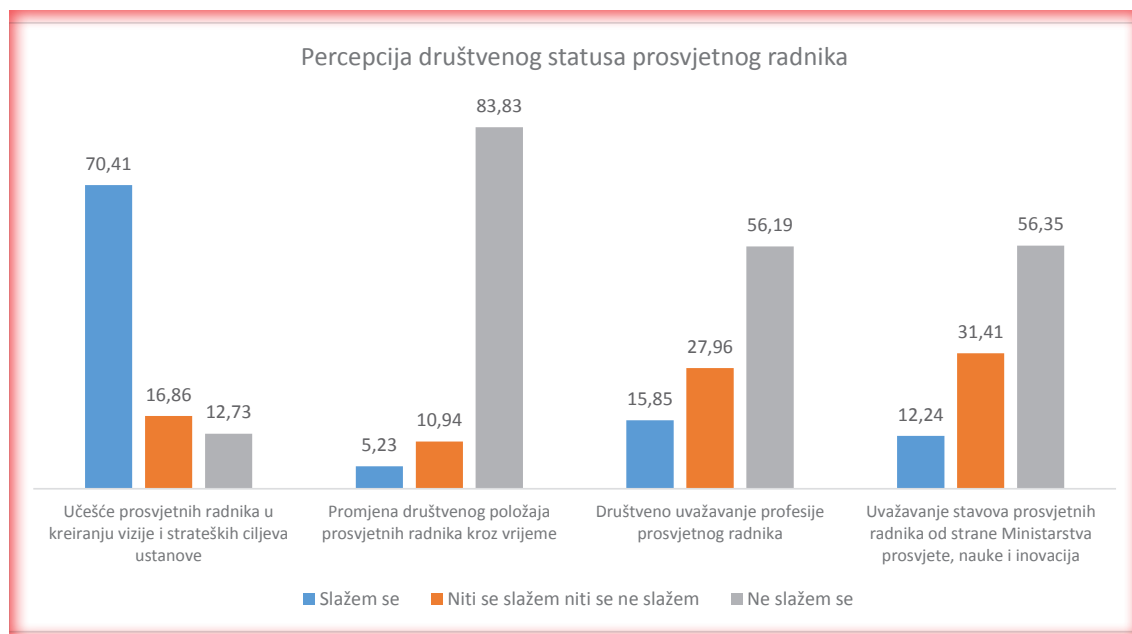
2.8.2. Promjena društvenog položaja prosvjetnih radnika kroz vrijeme

Podatak da čak 83,88% prosvjetnih radnika smatra da *Položaj prosvjetnih radnika u društvu je danas bolji nego kada sam ja bio/la učenik/ca*, jasno ukazuje na snažnu percepciju degradacije društvenog statusa prosvjetnog radnika. Velika većina ispitanika smatra da je profesija danas manje cijenjena nego ranije, što ukazuje na duboko ukorijenjeno nezadovoljstvo društvenim odnosom prema obrazovanju i onima koji u njemu rade.

2.8.3. Društveno uvažavanje profesije prosvjetnog radnika

Povodom tvrdnje *Kada kažem koji posao radim, ljudi to doživljavaju kao važan i cijenjen poziv* 56,18% ispitanika se ne slaže ili uopšte ne slaže, dok se 15,85% slaže ili u potpunosti slaže. Neutralan stav zauzima 27,96% ispitanika.

Odgovori anketiranih nastavnika ukazuju na izražen osjećaj nedovoljnog društvenog priznanja. Veliki broj negativnih i neutralnih odgovora sugerira da prosvjetni radnici često ne osjećaju poštovanje i uvažavanje u širem društvenom kontekstu, što može imati dugoročne posljedice po motivaciju, profesionalni identitet i interesovanje mladih za ovu profesiju.

2.8.4. Uvažavanje stavova prosvjetnih radnika od strane Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija

Kada je u pitanju percepcija nastavnika o uvažavanju njihovih stavova u vezi sa obrazovnom politikom od strane Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, više od polovine anketiranih (56,35%) ispitanika se ne slaže ili uopšte ne slaže sa ovom tvrdnjom, dok se samo 12,24% slaže ili u potpunosti slaže.

Rezultati ukazuju na snažan osjećaj isključenosti prosvjetnih radnika iz procesa kreiranja obrazovne politike. Visok procenat neutralnih odgovora dodatno sugerira nejasnu ili slabo vidljivu komunikaciju između donosilaca odluka i onih koji obrazovni sistem svakodnevno sprovode u praksi.

Segment *Percepcija društvenog statusa prosvjetnog radnika* pokazuje dubok raskorak između profesionalnih kapaciteta prosvjetnih radnika i načina na koji su prepoznati i uvaženi u društvu. Iako većina zaposlenih smatra da može aktivno doprinijeti razvoju svojih ustanova, istovremeno preovladava snažan osjećaj društvene i institucionalne marginalizacije.

Percepcija opadanja društvenog ugleda profesije, nedostatak javnog priznanja i osjećaj da njihovi stavovi nijesu uvaženi u kreiranju obrazovne politike predstavljaju ozbiljne izazove za stabilnost i održivost obrazovnog sistema. Ovi nalazi snažno potvrđuju potrebu za sistemskim mjerama koje će vratiti društveni ugled prosvjetnom radu i osigurati stvarno učešće prosvjetnih radnika u procesima donošenja odluka.

Izdvojeni komentari ispitanika

- *Dugogodišnje zanemarivanje i omalovažavanje struke je kulminiralo. Iz prosvjete treba bježati.*
  - *Kad sam počela da radim imala sam značajno manje administracije, online alati, platforme i socijalne mreže nijesu postojale, učenicima nije bilo sve dostupno, domaći zadaci su imali smisla. U eri kad je učenicima jedna informacija na jedan klik daleko od njih, oni ne vide potrebu za učenjem, te ih je mnogo teže zainteresovati za iole značajnu temu. Administracija je zato preplavila sve aspekte rada nastavnika, izvještaji, zapisnici, analize, planovi, svega i svačega su postali odjednom prijeko potrebni. Učenici su agresivniji i suroviji u ophođenju jedni prema drugima, jer stvar je dobila i drugi oblik u online komunikaciji, a zakon koji štiti njihova prava ograničen kao prije 30 godina. Nema kažnjavanja, nema odgovornosti roditelja, a nastavnicima su ruke vezane. Ne pitaju nas ni o sastavu odjeljenja, ne utičemo na predlaganje vaspitnih mjera. A o tome šta slijedi, ne bude li se radilo na promjeni sistema zakona, bojim se da ćemo uskoro i saznati.*
  - *Kada čuju sa kojom populacijom radim, komentar nije puno uvažavanje, već zgražavanje: „Kako možeš?”*
  - *Ne osjećam da je moja profesija uvažena, ni od društva generalno, niti od nadređenih institucija. Mi smo samo marionete koje moraju slijepo da izvršavaju što se od njih traži, i uvijek nam prijete.*
  - *Na bilo kakvu objavu o položaju prosvjetnih radnika, još nijesam naišla na pozitivan komentar, toliko o našem položaju.*
-

2.9. Balans između posla i privatnog života

Pitanja		Uopšte se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem, niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
1.	<i>Zadovoljan/na sam raspodjelom obaveza na poslu i slobodnog vremena.</i>	12,50	21,57	31,77	28,13	6,03
2.	<i>Uspijevam da odvojim svoj privatni život od poslovnih obaveza.</i>	9,05	20,14	26,45	35,26	9,10
3.	<i>Ustanova poštuje moje radno vrijeme i ne očekuje da budem dostupan/na van radnog vremena.</i>	12,98	19,29	26,29	32,48	8,96
4.	<i>Lične i porodične obaveze rijetko trpe zbog dodatnih obaveza vezanih za posao.</i>	13,24	23,25	26,89	28,28	8,34

2.9.1. Zadovoljstvo raspodjelom poslovnih obaveza i slobodnog vremena

Rezultati dobijenih odgovora ukazuju na gotovo uravnoteženu, ali nestabilnu percepciju balansa između posla i privatnog života. Veliki broj neutralnih odgovora (31,77%) sugeriraju nejasnu granicu između radnog i slobodnog vremena. Zadovoljstvo raspodjelom slobodnog vremena i obaveza na poslu izražava njih 34,16%, dok nezadovoljstvo iskazuje 34,07% anketiranih.

2.9.2. Razdvajanje privatnog i poslovnog života

Kada je u pitanju osjećaj da li naši nastavnici uspijevaju da odvoje svoj privatni život od poslovnih obaveza, podaci ukazuju da gotovo polovina prosvjetnih radnika (44,36%) uspijeva da uspostavi određenu granicu između posla i privatnog života, ali da značajan broj zaposlenih i dalje osjeća snažno preplitanje ove dvije sfere.

2.9.3. Poštovanje radnog vremena od strane ustanove

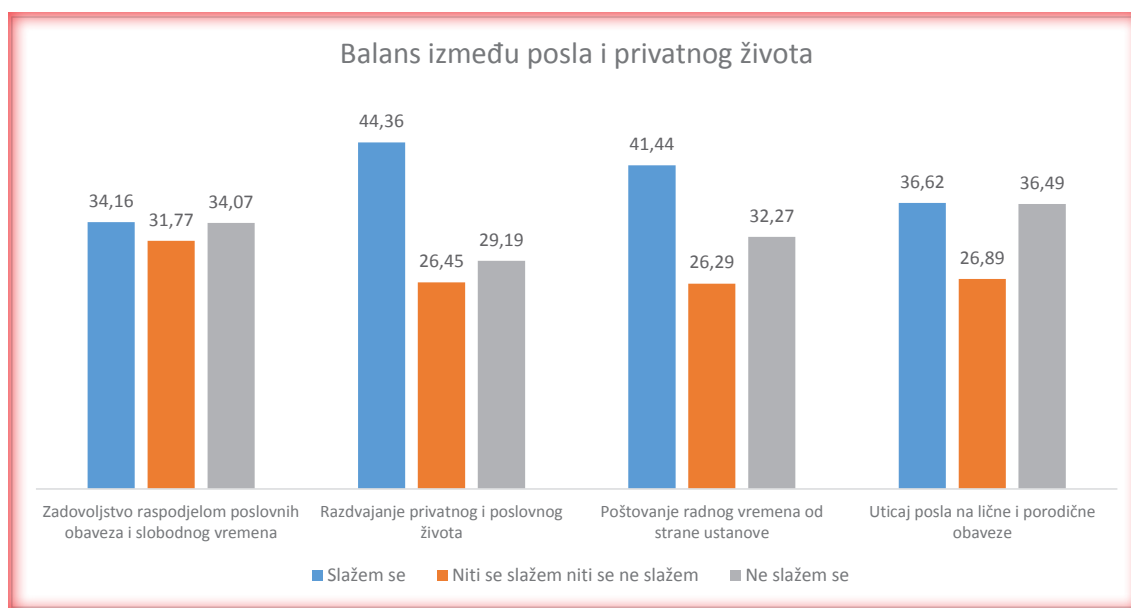
Odgovori ukazuju na neujednačenu praksu poštovanja radnog vremena, gdje očekivanja dostupnosti van formalnog radnog vremena predstavljaju dodatni izvor

opterećenja za dio prosvjetnih radnika. Iz odgovora vidimo da 41,44% anketiranih smatra da *Ustanova poštuje moje radno vrijeme i ne očekuje da budem dostupan/na van radnog vremena*, dok se 32,27% ne slaže sa ovim stavom.

2.9.4. Uticaj posla na lične i porodične obaveze

Na tvrdnju *Lične i porodične obaveze rijetko trpe zbog dodatnih obaveza vezanih za posao* 36,49% ispitanika se ne slaže ili uopšte ne slaže, dok se 36,62% slaže ili u potpunosti slaže. Neutralan stav zauzima 26,89% ispitanika.

Dobijeni podaci ukazuju na gotovo podijeljena iskustva zaposlenih, pri čemu značajan broj prosvjetnih radnika osjeća da posao negativno utiče na porodični i privatni život.

Iako dio nastavnika navodi da uspijeva da održi balans, značajan procenat ukazuje na svakodnevno prerijete poslovne obaveze u privatno vrijeme.

Komentari ispitanika pokazuju da se radno vrijeme u praksi često produžava kroz komunikaciju sa roditeljima i učenicima putem Viber i drugih društvenih mreža, naročito u večernjim satima, vikendom i tokom odmora. Ovakva praksa objašnjava zašto preko 30% nastavnika ima osjećaj da njihovo radno vrijeme nije jasno ograničeno, dok se kod gotovo trećine ispitanika porodične obaveze direktno narušavaju zbog posla.

Dugoročno, ovakav način rada dovodi do povećanog psihičkog pritiska i pojave sagorijevanja na poslu, što se negativno odražava na zdravlje nastavnika i kvalitet nastave.

Izdvojeni komentari ispitanika

- *Moj privatni život i te kako trpi zbog posla, zato se i nisam ostvarila kao majka, a imam 41 godinu. Budemo istjerane sa posla ako ostaneš trudna, neće ti platiti bolovanje i slično, sve trpi zbog posla i staža koji nam ide. Da naglasim da još uvijek nisam primljena u stalni radni odnos, tako da i ta pozicija me ne opušta da lagodno živim. Potpuno sam razočarana sistemom u čitavoj državi, deprimirana i iz godine u godinu samo se povećavaju bolesti koje moje tijelo trpi.*
- *U posljednje vrijeme sam u nemogućnosti ispunjavanja svojih ličnih potreba zbog velikog umora na poslu, broja djece, pet i po sati bez pauze.*
- *Dobar prosvjetni radnik je u konstantnom poslu, znatno više radi od kuće, u školi samo demonstrira svoj rad, jer dobar prosvjetni radnik mora da bude samokritičan i da ima tendenciju za promjenama svojih metoda rada. Posao prosvjetnog radnika je u suštini jako zahtjevan i stresan i kvalitet nastave zavisi najviše od nas, ali ne apsolutno, možda dvije petine, ostalo je ambijent, sistem, kurikulum...*
- *Posao prosvjetnog radnika je prosto neodvojiv od privatnog, jer veliki dio posla (pisanje priprema, priprema materijala za čas...) obavlja se kući.*
- *Ne postoji radno vrijeme. Poruke na Teams-u, poruke roditelja, učenika, problemi koji se svakodnevno dešavaju odmah se moraju staviti na red, i nemamo više osjećaj da postoji neki drugi način. Iako se mnogo puta ponovilo da je ometanje kolega u slobodno vrijeme protivzakonito, očigledno je da se e-mailovi i poruke ne smatraju ometanjem. Naravno da to doprinosi psihičkom stanju kolega, zaključili smo za privatni život i ovo malo slobodnog vremena koje imamo pored svih obaveza oko škole.*
- *Porodični život trpi zbog nivoa stresa, gubitka energije na poslu, nedovoljnih finansija i pored previše unešene energije i entuzijazma u posao.*
- *Ustanova u kojoj radim drži nas na „kućnom dežurstvu”. Mejlovi stižu kasno, i u 23.49 h, zakazuju se sjednice bez zakonom predviđenog roka za zakazivanje. Pa se kaže: „U sklopu 40-to časovne radne nedjelje”. Uglavnom je teško organizovati privatni život.*
- *Djeca (posvećenih) prosvjetnih radnika žive s ostacima strpljenja i nerava. Nailazimo na osude, na neosnovane optužbe, prozivaju nas neradnicima, a prosvjeta je posao od kog se bježi. Od laganog i dobro plaćenog posla se ne bježi.*
- *Iritira mišljenje da malo radimo - ako imamo 4 časa dnevno ogroman posao nas čeka kod kuće. Timovi u školi, sekcije, administracija, komunikacija sa roditeljima, pripreme, i utisak da smo stalno na raspolaganju. Sada nam uprava nameće da mijenjamo kolege besplatno, čak i kad imamo zakonski slobodna dva dana ili slavu, pa moramo da napišemo ko će nas mijenjati ili nam neće odobriti. Naravno, taj ko nas mijenja će to raditi besplatno, a mi moramo vratiti*

uslugu. Sve pod parolom „vi malo radite, a imate osmočasovno radno vrijeme”. Znači, naš rad i trud se ne cijeni ni od strane uprave, a kamoli od laika koji ne znaju šta sve spada u naš posao.

- U mojoj učionici je atmosfera na visokom nivou, bez obzira na privatni život.*
- Učenici mlađih razreda su mahom u II smjeni, pa je organizacija i iskorišćenost dana za njihove nastavnike upitna. Roditelji očekuju dostupnost učiteljica 24/7. Postavljanje granica na bilo koji način neće ograničiti one koji će da pozovu u 2 h. Nakon Kovida i 2020. svi imaju brojeve telefona nastavnika, iako telefoni nijesu službeni.*

2.10. Opšte zadovoljstvo i perspektiva

Pitanja		Uopšte se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem, niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
1.	<i>Posao koji radim mi daje sigurnost.</i>	14,40	22,36	32,80	23,97	6,48
2.	<i>Zadovoljan/na sam svojim izborom da budem nastavnik.</i>	7,81	10,76	24,95	37,91	18,57
3.	<i>Savjetovao/la bih mladoj osobi da izabere nastavnički poziv.</i>	29,99	22,55	24,58	14,89	7,99
4.	<i>Vjerujem da će se položaj i uslovi rada nastavnika u našoj državi poboljšati u narednih 5 godina.</i>	22,74	19,79	27,40	21,35	8,72
5.	<i>Ukoliko bi mi se ukazala mogućnost, promijenio/la bih posao.</i>	12,45	14,82	23,05	23,78	25,91

2.10.1. Osjećaj sigurnosti koji pruža posao

U vezi sa tvrdnjom *Posao koji radim mi daje sigurnost*, 36,76% ispitanika se ne slaže ili uopšte ne slaže, dok se 30,45% slaže ili u potpunosti slaže.

Prosvjetni radnici svojim odgovorima ukazuju na izraženu nesigurnost u pogledu stabilnosti i zaštite koju im posao pruža. Visok procenat neutralnih odgovora (32,80%) dodatno sugerise neizvjesnost i kolebanje, što može biti posljedica promjenjivih obrazovnih politika, radnih uslova i društvenog konteksta.

2.10.2. Zadovoljstvo profesionalnim izborom

Podaci pokazuju da, uprkos brojnim izazovima, većina prosvjetnih radnika (56,48%) zadržava lično zadovoljstvo i profesionalni identitet vezan za nastavnički poziv, dok se njih 18,57% ne slaže sa ovim stavom. Ovo govori o snažnoj unutrašnjoj motivaciji i posvećenosti profesiji, što nam daje nadu da za sve buduće aktivnosti koje mogu dovesti do poboljšanja našeg obrazovnog sistema, imamo stabilnu bazu koja te reforme može da iznese.

2.10.3. Preporuka nastavnčkog poziva mladima

Na pitanje da li bi nastavnici koji trenutno rade u obrazovnim ustanovama savjetovali mlade osobe da izaberu nastavnički poziv, čak 52,54% ispitanika ne bi to uradilo, dok bi samo 22,88% anketiranih savjetovalo mlade naraštaje da izaberu nastavnički poziv.

Ovaj nalaz ukazuje na duboku zabrinutost prosvjetnih radnika za budućnost profesije. Iako su lično vezani za svoj poziv, većina ispitanika ne vidi nastavnički posao kao atraktivnu ili održivu opciju za mlade, što predstavlja ozbiljan alarm za obrazovni sistem.

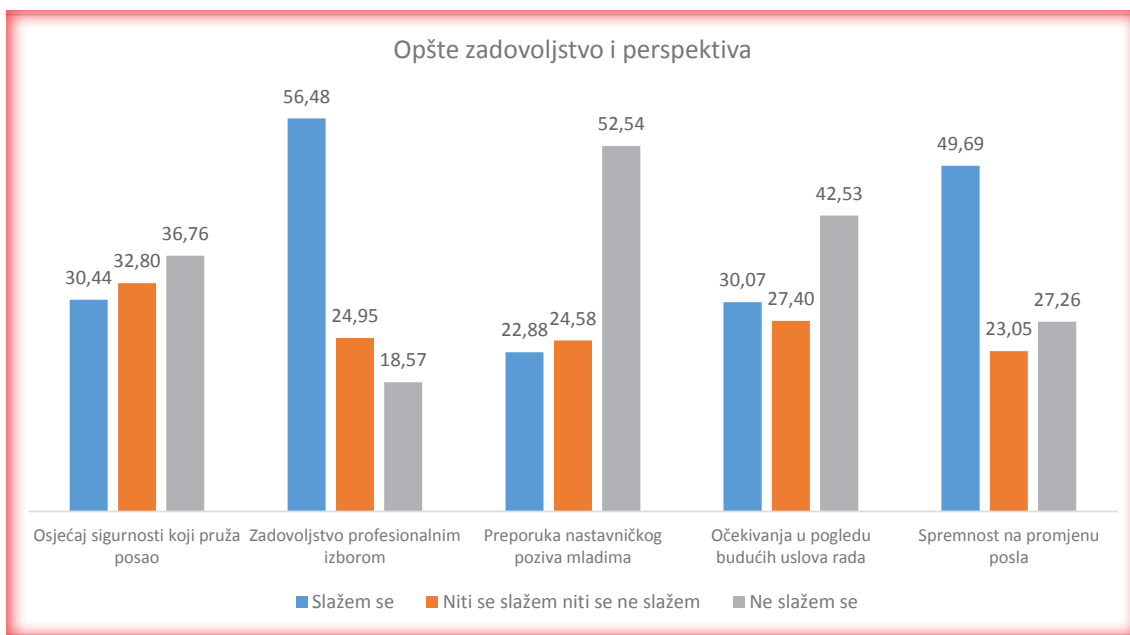
2.10.4. Očekivanja u pogledu budućih uslova rada

Dobijeni odgovori ukazuju na preovlađujući skepticizam u pogledu budućih promjena, uz izražen nedostatak povjerenja u sposobnost sistema da obezbijedi značajnija poboljšanja u doglednom periodu. Čak 42,53% anketiranih ne vjeruje da će se položaj i uslovi rada nastavnika u našoj državi poboljšati u narednih pet godina, dok njih 30,07% iznosi optimistički stav.

2.10.5. Spremnost na promjenu posla

Kada je u pitanju potencijalna mogućnost promjene posla, ukoliko bi im se ukazala adekvatna prilika, 49,69% ispitanika bi promijenilo posao, dok bi 27,27% zadržalo isti. Neutralan stav zauzima 23,05% ispitanika.

Rezultat jasno ukazuje na visok stepen profesionalnog nezadovoljstva i iscrpljenosti. Gotovo polovina prosvjetnih radnika razmatra napuštanje profesije ukoliko bi im se ukazala realna prilika, što predstavlja jedan od najalarmantnijih nalaza istraživanja.

Segment *Opšte zadovoljstvo i perspektiva* otkriva složenu i kontradiktornu sliku profesionalnog iskustva prosvjetnih radnika. Iako većina ispitanika i dalje osjeća lično zadovoljstvo zbog izbora nastavnčkog poziva, istovremeno su prisutni snažan osjećaj nesigurnosti, pesimizam u pogledu budućnosti i spremnost velikog broja zaposlenih da napusti profesiju. Posebno zabrinjava činjenica da većina prosvjetnih radnika ne bi preporučila ovaj poziv mladima, što ukazuje na ozbiljnu krizu atraktivnosti profesije.

Ovi nalazi jasno potvrđuju potrebu za hitnim, sistemskim mjerama koje će obezbijediti stabilnost, sigurnost i perspektivu nastavnčkog poziva, kako bi se spriječio dalji odliv kadrova i očuvala održivost obrazovnog sistema.

Izdvojeni komentari ispitanika

- *Ozbiljno razmišljam da napustim ovaj poziv poslije 22 godine provedene u učionici.*
- *Svojim učenicima savjetujem da se nikada ne opredjeljuju za nastavnčki poziv.*
- *Sjutra bih otišao, ni za knjižicu ne bih svratio.*
- *Da sam znala ranije šta me čeka, nikada se ne bih školovala za posao koji sada radim. Nema nikakve perspektive, degradirana sam.*
- *Male plate, posao bez izazova, previše besmislene administracije, malo veze sa stvarnim potrebama tržišta rada, interesi i favorizovanje pojedinaca. Mladi sve više zaobilaze nastavnčki poziv.*

- *Volim rad sa djecom ali zbog necijenjenosti ovog poziva kako od strane nadležnih instanci, pa do društvene sredine, rado bih ga zamijenila nekim više cijenjenim i naravno više plaćenim pozivom.*
- *Ne bih mijenjala svoj poziv, jer ljubav prema djeci sve nadjačava.*
- *Opet bih bila učiteljica, ali da se vrati dostojanstvo prosvjeti.*
- *Mlade, kao i moju djecu, savjetujem da se ne bave ovim poslom, jer smo poniženi, omalovaženi i neplaćeni.*
- *Rado bih promijenila posao da sam mlada.*
- *Bolji položaj nastavnika i vrednovanje njihovog rada bi bitno uticao na podizanje svijesti o njihovom zalaganju.*
- *Da, žao mi je što sam odabrala ovaj poziv za sebe. Smatrala sam ga najljepšim i najčistijim, cijenjenim i uvaženim. Međutim, da imam i najmanju mogućnost, promijenila bih svoj poziv, a znam i dosta mojih mladih kolega koji su to već i učinili i mnogo su srećniji i zadovoljniji.*
- *Položaj prosvjetnog radnika u Crnoj Gori je loš. Umjesto da budemo cijenjeni, jer obrazujemo buduće generacije, osjećamo se da smo na donjoj ljestvici društva. Ako se uskoro nešto ne promijeni, svi ljudi koji su kvalitetni će bježati iz prosvjete, a društvo će se suočiti, ili sa nekvalifikovanim kadrom ili sa manjkom kadra, pa neće ni imati koga da zastrašuju.*
- *Moji otac i majka proveli su zajedno 80 godina u školi, materijalni uslovi za nastavu su bili slabiji, ali sve ostalo bilo je puno bolje.*
- *Svoj posao veoma volim i ne mogu sebe zamisliti ni u jednoj drugoj profesiji.*
- *Volim posao jako, ali bih ga, zbog stresa, promijenila!*
- *Nekad je to bio lijep posao, posebno za ženu. Sada svojoj kćerki nikad ne bih savjetovala da postane prosvjetni radnik.*
- *Žao mi je što sam došla u poziciju da mi se ovaj posao ne radi više.*
- *Ja jako volim svoj posao, postala sam učiteljica iz ljubavi prema svojoj dragoj učiteljici. Ipak, nakon svega u današnje vrijeme, samo želim da moja kćer ili neka učenica ne pođe mojim stopama.*
- *Smatram da je posao prosvjetnog radnika jedan od najodgovornijih i najplemenitijih u svakom društvu i da nema većeg zadovoljstva od onog kad, nakon niza godina, sretnete svoje bivše učenike, koji su u međuvremenu postali dobri i uspješni ljudi i kad s ponosom možete da kažete da ste i vi u svemu tome učestvovali.*

3. REZIME ANALIZE ISTRAŽIVANJA

Sindikatski prosvjete Crne Gore sproveo je opsežnu anketu među zaposlenima u obrazovanju sa ciljem da se na osnovu stvarnih iskustava prosvjetnih radnika dobije sveobuhvatan uvid u profesionalni položaj, zadovoljstvo i izazove sa kojima se suočavaju prosvjetni radnici u Crnoj Gori. Rezultati jasno pokazuju da se obrazovni sistem u velikoj mjeri oslanja na ličnu posvećenost zaposlenih, dok sistemska podrška i društveno uvažavanje značajno zaostaju.

Prosvjetni radnici u velikoj mjeri doživljavaju svoj posao kao smislen, ispunjavajući i društveno važan. Preovlađuje osjećaj profesionalnog ponosa i svijesti o uticaju koji imaju na razvoj učenika. Više od dvije trećine učesnika u anketi, 69,74%, navodi da uživa u svom poslu, jer ih nastavnički poziv izrazito ispunjava. Ovaj podatak potvrđuje visok nivo unutrašnje motivacije nastavnika, ali i činjenicu da sistem raspolaže snažnim ljudskim potencijalom koji nije u potpunosti prepoznat i valorizovan.

Meduljudski odnosi u kolektivima su uglavnom korektni, a osjećaj lične prihvaćenosti relativno izražen. Ipak, podrška uprave i otvorenost za mišljenje zaposlenih nijesu dosljedni. Više od dvije trećine ispitanih, 68,25%, osjeća se prihvaćeno i poštovano od strane kolektiva. Istovremeno, znatno manji procenat izražava snažno povjerenje u upravljačke strukture, što ukazuje na potrebu jačanja institucionalne kulture i dijaloga.

Anketa pokazuje izraženo profesionalno opterećenje i nedostatak adekvatnih uslova za rad, naročito u pogledu administrativnih obaveza i podrške u složenim situacijama. Većina prosvjetnih radnika, 60,57%, smatra da obim administrativnih zadataka ne može završiti u okviru radnog vremena, što ukazuje da nastavnici smatraju da su značajno preopterećeni obavezama koje umanjuju kvalitet nastavnog procesa.

Rezultati koji se odnose na zadovoljstvo visinom zarade i mogućnostima napredovanja predstavljaju najizraženiji izvor nezadovoljstva među ispitanicima i gotovo su jednoglasni. Ogromna većina prosvjetnih radnika, 81,64%, ne slaže se ili se uopšte ne slaže da njihova zarada realno odražava obim, složenost i odgovornost posla koji obavljaju. Rezultat ukazuje na duboko narušen osjećaj profesionalne i materijalne pravde.

Iako većina nastavnika posjeduje autoritet i kompetencije za rad u učionici, stres i profesionalno iscrpljivanje su izrazito prisutni. Osjećaj česte preopterećenosti i stresa zbog posla prisutan je kod 58,47% učesnika u anketi. Podaci potvrđuju da se profesionalni izazovi ne mogu rješavati isključivo individualnim naporima.

Formalna autonomija u radu uglavnom postoji, ali kvalitet profesionalnog usavršavanja i dostupnost savremenih resursa ne ispunjavaju očekivanja. Samo 35,31% ispitanika je zadovoljno kvalitetom ponude stručnih seminara i obuka (*slažem se i u potpunosti se slažem*). Nalaz ukazuje na potrebu temeljne reforme sistema stručnog usavršavanja.

Komunikacija sa roditeljima je uglavnom korektna, ali često opterećena nezainteresovanošću i nerazumijevanjem uloge škole. Sa roditeljskom nezainteresovanošću za uspjeh i vladanje djece često se susrijeće 51,37% prosvjetnih radnika. Podatak potvrđuje potrebu jačanja partnerskog odnosa između škole i porodice.

Preovladava snažan osjećaj gubitka društvenog ugleda i marginalizacije profesije. Da je položaj prosvjetnih radnika danas bolji nego ranije ne smatra 83,83% anketiranih, koji su se izjasnili negativno ili neutralno. Ovaj rezultat snažno ukazuje na pad društvenog statusa nastavnčkog poziva.

Balans između profesionalnih i privatnih obaveza je narušen kod značajnog broja zaposlenih. Nezadovoljstvo raspodjelom poslovnih obaveza i slobodnog vremena iskazuje 34,07% ispitanika. Ovo predstavlja ozbiljan rizik za dugoročno očuvanje mentalnog zdravlja zaposlenih.

Iako je prisutna emotivna vezanost za profesiju, povjerenje u budućnost je slabo. Više od polovine prosvjetnih radnika, 52,54%, ne bi savjetovalo mladima da izaberu nastavnički poziv. Čak 49,69% ispitanika bi promijenilo posao kada bi se ukazala odgovarajuća prilika. Posljednja dva podatka ukazuju na najozbiljnije probleme koji su identifikovani u anketi.

4. ZAVRŠNA PORUKA

Anketa jasno potvrđuje da prosvjetni sistem funkcioniše zahvaljujući ličnoj odgovornosti i profesionalnoj etici nastavnika, dok su sistemska podrška, materijalna sigurnost i društveno uvažavanje ozbiljno narušeni. Sindikat prosvjete Crne Gore smatra da se ovi rezultati ne mogu i ne smiju ignorisati. Položaj prosvjetnih radnika direktno utiče na kvalitet obrazovanja, stabilnost obrazovnog sistema i ukupni društveni razvoj. Bez motivisanih, zaštićenih i adekvatno vrednovanih nastavnika, nije moguće govoriti o dugoročnim reformama i unapređenju obrazovanja.

Iako prosvjetni radnici u velikoj mjeri zadržavaju profesionalnu posvećenost i osjećaj odgovornosti prema učenicima, istraživanje pokazuje izraženo nezadovoljstvo visinom zarada, mogućnostima napredovanja, administrativnim opterećenjem i podrškom koju imaju u svakodnevnom radu. Posebno zabrinjava podatak da značajan broj nastavnika smatra da njihova zarada ne odražava složenost i odgovornost posla koji obavljaju, kao i da postojeći sistem ne prepoznaje i ne nagrađuje profesionalni doprinos na pravi način.

Anketa takođe ukazuje na opterećujuće radne uslove, nedovoljnu institucionalnu podršku u radu sa djecom s teškoćama u razvoju, kao i rastući profesionalni stres koji negativno utiče na kvalitet nastave i mentalno zdravlje zaposlenih. Iako dio ispitanika uspijeva da održi balans između posla i privatnog života, veliki broj prosvjetnih radnika radi na granici izdržljivosti, često van propisanog radnog vremena.

Sindikata prosvjete Crne Gore poziva Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija i Vladu Crne Gore da ozbiljno razmotre rezultate ankete i da u saradnji sa reprezentativnim sindikatom započnu konkretne korake ka unapređenju materijalnog, profesionalnog i društvenog statusa prosvjetnih radnika.

Ono što je potrebno jeste sveobuhvatna reforma koja se istovremeno odnosi na sve stubove profesije:

– **Unaprijediti sistem napredovanja koji će da nagradi najbolje među nama, da budu primjer na koji će da se ugledaju drugi.**

– **Omogućiti beneficije koje bi profesiju učinile konkurentnom.**

– **Zarada nastavnika mora biti iznad državnog prosjeka, ne ispod. Visokoobrazovani profesionalci koji nose odgovornost za obrazovanje nacije ne mogu biti među lošije plaćenima.**

– **Jasne procedure za postupanje u slučajevima nasilja i pritiska.**

– **Sistemska pristup psihološkoj podršci nastavnicima koji trpe stres.**

– **Krivičnopravna zaštita nastavnika – napad na nastavnika mora biti tretiran kao napad na službeno lice, sa adekvatnim sankcijama.**

– **Adekvatna institucionalna podrška u radu sa djecom sa smetnjama u razvoju.**

– **Smanjenje administrativnog opterećenja.**

– **Omogućiti kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika koji je relevantan i koji će unaprijediti njihove kompetencije i pedagoški rad, a ne da bude samo birokratski.**

– **Osnaživanje i obaveza direktora da u ustanovama uspostavljaju atmosferu zasnovanu na međusobnom uvažavanju, timskoj saradnji i kolegijalnoj podršci.**

– **Sistemska uključivanje nastavnika i njihovih predstavnika u kreiranje obrazovnih politika.**

Bez stabilnog i poželjnog poziva prosvjetnog radnika, ne možemo imati stabilno i prosperitetno društvo.

Ovo nije pitanje stavova predstavnika SPCG-a, ovo je pitanje budućnosti naše države.

